

Univerza v Ljubljani
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE
smer študija: analiza politik in javna uprava

Petra Sovdat

**ORGANIZACIJA PROTOKOLARNE SLUŽBE V
REPUBLIKI SLOVENIJI: PRIMERJALNA EVROPSKA
PERSPEKTIVA**

DIPLOMSKO DELO

Mentor: prof. dr. Bogomil Ferfila

Ljubljana, september 2002

Zahvaljujem se mentorju red. prof. dr. Bogomilu Ferfili in vsem sogovornikom. Za izdatno pomoč pri pisanju diplomskega dela pa sem še posebej hvaležna šefinji Protokola RS Kseniji Benedetti in svetovalki Vlade RS v Protokolu RS Zdenki Simčič.

Hvala staršem za podporo pri študiju.

KAZALO

KAZALO TABEL.....	5
UPORABLJENE KRATICE.....	6
UVOD.....	7
1. METODOLOŠKI OKVIR DIPLOMSKEGA DELA.....	9
1.1. OPREDELITEV PREDMETA IN PROBLEMA DIPLOMSKEGA DELA	9
1.2. OPREDELITEV CILJEV DIPLOMSKEGA DELA	9
1.3. OPREDELITEV IZHODIŠČNE HIPOTEZE	10
1.4. UPORABLJENA METODOLOGIJA.....	11
2. DIPLOMACIJA IN PROTOKOL – TEMELJA PROTOKOLARNE SLUŽBE.....	12
2.1. DIPLOMACIJA.....	12
2.2. DIPLOMATSKI PROTOKOL	13
2.3. CEREMONIAL.....	14
2.4. PROTOKOL KOT SLUŽBA.....	15
3. ZGODOVINA DIPLOMATSKEGA PROTOKOLA IN NJEGOVA KODIFIKACIJA.....	16
3.1. ZGODOVINA DIPLOMATSKEGA PROTOKOLA	16
3.2. KODIFIKACIJA PRAVIL DIPLOMATSKEGA PROTOKOLA	19
3.2.1. <i>Sodobna diplomacija</i>	21
3.2.2. <i>Pregled kodifikacije diplomatskega prava</i>	22
3.2.3. <i>Republika Slovenija in kodificirano sodobno diplomatsko pravo</i>	26

4. ORGANIZACIJA PROTOKOLARNE SLUŽBE V REPUBLIKI SLOVENIJI.....	28
4. 1. PROTOKOLARNA SLUŽBA V SLOVENIJI PRED LETOM 1991	28
4. 2. PROTOKOLARNA SLUŽBA V SLOVENIJI PO OSAMOSVOJITVI LETA 1991	29
4. 2. 1. <i>Protokol Republike Slovenije</i>	30
4. 2. 1. 1. <i>Pristojnost Protokola RS</i>	31
4. 2. 1. 2. <i>Zakonski okvir delovanja in financiranje Protokola RS</i>	32
4. 2. 2. <i>Diplomatski protokol Ministrstva za zunanje zadeve Republike Slovenije</i>	35
5. ORGANIZACIJA PROTOKOLARNE SLUŽBE V REPUBLIKI AVSTRIJI	37
6. ORGANIZACIJA PROTOKOLARNE SLUŽBE V REPUBLIKI HRVAŠKI	39
7. ORGANIZACIJA PROTOKOLARNE SLUŽBE V ZVEZNI REPUBLIKI NEMČIJI.....	41
8. PRIMERJAVA ORGANIZIRANOSTI PROTOKOLARNIH SLUŽB V IZBRANIH DRŽAVAH.....	43
9. UGOTOVITVE IN ZAKLJUČEK	46
10. LITERATURA IN VIRI	48
10.1. LITERATURA	48
10.2. VIRI	49

KAZALO TABEL

1. Tabela 4.1: Financiranje protokola Republike Slovenije v letih 2001 – 2003	32
2. Tabela 4.2: Financiranje servisa za protokolarne storitve v letih 2001 - 2003	33

UPORABLJENE KRATICE

AA: *Auswärtige Amt der Bundesrepublik Deutschland (Ministrstvo za zunanje zadeve Zvezne republike Nemčije)*

BI: *Bundesministerium des Innern der Bundesrepublik Deutschland (Ministrstvo za notranje zadeve Zvezne republike Nemčije)*

BMAA: *Bundesministerium für auswärtige Angelegenheiten der Republik Österreich (Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Avstrije)*

DKDO: *Dunajska konvencija o diplomatskih odnosih*

DKKO: *Dunajska konvencija o konzularnih odnosih*

fr.: *francosko*

MZZ: *ministrstvo za zunanje zadeve*

MVP: *Ministarstvo vanjskih poslova Republike Hrvatske (Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Hrvaške)*

NATO: *North Atlantic Treaty Organization (Severnoatlantska zveza)*

ngr.: *novogrško*

OOPZ: *Odlok o opravljanju protokolarnih zadev*

OUP: *Odlok o ustanovitvi Protokola*

OZN: *Organizacija združenih narodov*

pr.n.š.: *pred našim štetjem*

RH: *Republika Hrvaška*

RS: *Republika Slovenija*

SDPP: *Sklep o določitvi protokolarnih pravil*

SFRJ: *Socialistična federativna republika Jugoslavija*

SRS: *Socialistična republika Slovenija*

SSKJ: *Slovar slovenskega knjižnega jezika*

tj.: *to je*

UVOD

V novejši (politični) zgodovini sta se zaradi povečanja števila članic mednarodne skupnosti precej povečala tudi število in obseg diplomatskega aparata in njegovih nalog. Število članic Organizacije združenih narodov¹ je naraslo že na 190 (formalno se bo Švica Organizaciji Združenih narodov sicer priključila predvidoma septembra 2002) - težnje po suverenosti pa se v državah pojavljajo tako rekoč neprekinjeno. Občutno povečanje števila samostojnih držav, ki so subjekti mednarodnih odnosov skozi zgodovino, je vplivalo tudi na spremembe sloga, procedure in vsebine diplomacije. Hkrati z razvojem diplomacije pa se je razvijala tudi ena bistvenih sestavin diplomacije, protokol. Njegova glavna naloga je urejanje stikov med državami (oziroma njihovimi predstavniki) in med drugimi mednarodnopravnimi subjekti, vse več pa tudi med različnimi organizacijami in podjetji.

Diplomatski protokol zavezuje predvsem diplomate in politike. Predpisuje temeljne vzorce vedenja in ravnanja v različnih situacijah, ko le-ti prihajajo v stike. Pravila predvidevajo ravnanja za vse (bolj ali manj) predvidljive situacije - od državniških obiskov, prihoda novega veleposlanika v državo, do (državniške) pogrebne slovesnosti.

Vendar pa je potrebno razlikovati med protokolom in pravili dobrega obnašanja - če že ne zaradi subjektov, ki jih zavezuje, pa v kompleksnosti pravil. V (diplomatskem) protokolu se namreč pravila ne smejo kršiti - od le-tega lahko zavisi na primer tudi uspešnost pogajanj, podpis kakšnega pomembnega dokumenta, vprašanj miru ali vojne, itd.

Preden je v svetu nastala potreba po vestni kodifikaciji (zapisu) protokolarnih pravil, je vladala precejšnja zmeda. Prav zato so že leta 1815, na (znamenitem) dunajskem kongresu, države podpisale listino, ki je prvič formalno kodificirala posamezna pravila, ki pa so se z vse večjo kompleksnostjo mednarodnih stikov skozi zgodovino še dopolnjevala. Večina držav je leta 1961 podpisala Dunajsko konvencijo o

---

¹ List of Member States, <http://www.un.org/Overview/unmember.html> (28.012002).

diplomatskih odnosih (DKDO, 1961)², ki jo je leta 1963 dopolnila še Dunajska konvencija o konzularnih odnosih (DKKO, 1963)³, in s tem kodificirala minimalno sprejemljive standarde vedenja in reda v medsebojnih odnosih.

Z osamosvojitvijo je tudi Republika Slovenija (RS) morala notificirati nekatere pomembne dokumente, ki so predpisovali protokolarno vedenje – večino jih je »nasledila« iz časov prejšnje skupne države Socialistične federativne republike Jugoslavije (SFRJ). Sprejela pa je tudi nekatere nove rešitve. Leta 1994 je tako sprejela Sklep o določitvi protokolarnih pravil (SDPP, 1994)⁴, ki je dopolnil prej veljavna Odlok o opravljanju protokolarnih zadev iz leta 1985 (OOPZ, 1985)⁵ in Odlok o ustanovitvi Protokola iz leta 1988 (OUP, 1988)⁶.

Z nastankom nove države je bila Slovenija postavljena tudi pred novo nalogo predstavljanja države in njenih predstavnikov v mednarodni skupnosti. Zato je bilo na zunanjem ministrstvu treba ustanoviti oddelek Diplomatskega protokola, njegovo pristojnost ureja Zakon o zunanjih zadevah (Ur. l. RS 1/91-I), obdržali pa so tudi »stara oblika« Protokola Izvršnega sveta SR Slovenije, ki so ga preimenovali v Protokol RS.

Namen diplomskega dela je predstaviti različne oblike organiziranosti protokolarnih služb v Evropi, s posebnim poudarkom na slovenskem protokolu. Ta se je moral z osamosvojitvijo Republike Slovenije leta 1991 oblikovati na novo, njegova organiziranost pa izhaja še iz časov bivše Jugoslavije.

---

² Vienna Convention on Diplomatic Relations (Vienna, 18.04.1961). 500 UNTS 95.

³ Vienna Convention on Consular Relations (Vienna, 24.04.1963). 596 UNTS 261.

⁴ Sklep o določitvi protokolarnih pravil (Ur. l. RS, VI/94).

⁵ Odlok o opravljanju protokolarnih zadev v SRS (Ur. l. SRS 43/85).

⁶ Odlok o ustanovitvi protokola (Ur. l. SRS 29/88).

1. METODOLOŠKI OKVIR DIPLOMSKEGA DELA

1.1. Opredelitev predmeta in problema diplomskega dela

Protokolarne službe v svetu so danes organizirane po dveh glavnih principih⁷. Večina držav ima organizirano službo protokola v okviru Ministrstva za zunanje zadeve. Obstaja pa tudi redkejši način organiziranja takih državnih služb. Med njimi je tudi Protokol RS, ki pokriva (skoraj) celotni državni protokol in ni v okviru Ministrstva za zunanje zadeve.

1.2. Opredelitev ciljev diplomskega dela

Cilj tega diplomskega dela je tako predstaviti organizacijo slovenske protokolarne službe in jo primerjati s tistimi v sosednjih državah: v Avstriji in na Hrvaškem, zaradi zgledovanja Republike Slovenije pri oblikovanju pravnega reda po Nemčiji, pa bo zanimiva primerjava tudi s to državo.

Države različno oblikujejo organizacijo protokolarne službe. Praksa večine držav je, da imajo protokolarno službo organizirano v okviru Ministrstva za zunanje zadeve, z »izpostavami« (ali vsaj kontaktnimi osebami) pri različnih vejah oblasti, oziroma različnih državnih predstavnikih, lahko bi jo poimenovali *decentralizirana organizacija*. Vendar pa obstajajo tudi države, ki »konvencionalno« organiziranost presegajo, oziroma organizirajo protokolarne službe na drugačen način. Med nje sodi tudi Slovenija, katere organizacija protokolarne službe je zelo specifična. Protokolarna služba v Sloveniji deluje bolj *centralizirano*, saj izvaja naloge za vse nosilce protokolarnih pravic in obveznosti. Razlogi za drugačno oblikovanost protokolarne službe so lahko različni, med njimi pa najbrž prevladuje prav *tradicija organiziranosti* protokolarnih služb v različnih državah.

---

⁷ Pogovori v Protokolu Republike Slovenije, januar 2002.

1. 3. Opredelitev izhodiščne hipoteze

Na osnovi zastavljenega cilja, diplomsko delo temelji na naslednji izhodiščni hipotezi:

»Organizacija protokolarne službe se v evropskih državah razlikuje v posameznih vidikih, način organiziranosti teh služb lahko razdelimo v dve skupini – centralizirano in decentralizirano.«

Za preučevanje zastavljenega proučevanja različnih možnosti organiziranosti protokolarnih služb bomo najprej preučili temeljne pojme, povezane s protokolarno službo: diplomacija, diplomatski protokol in ceremonial ter seveda protokol kot služba.

V **tretjem poglavju** je na kratko predstavljena tudi zgodovina in kodifikacija protokola. Potreba po kodifikaciji protokolarnih pravil se je pojavila šele s koncem 18. stoletja, na pomembnosti pa začela pridobivati šele v stoletjih po začetkih kodifikacije.

Ključna poglavja obravnavane teme (**štiri do sedem**) predstavljajo organizacijo protokolarne službe v Sloveniji in v primerjanih državah (Republika Avstrija, Republika Hrvaška in Zvezna Republika Nemčija), v **osmem poglavju** pa je le-ta primerjana med seboj. Primerjava sloni na podobnostih in razlikah glede na splošno organizacijo protokolarne službe, področje dela, pristojnosti in financiranje. Pri tem želimo poiskati odgovor na ključno vprašanje, v katerih vidikih se organiziranost protokolarnih služb v navedenih državah najbolj razlikuje in jih skušali razdeliti na skupine.

Primerjalne rezultate bomo tako predstavili v osmem poglavju, v zaključku (**deveto poglavje**) pa bomo postavljeno hipotezo ovrgli ali potrdili in predstavili ključne ugotovitve analize.

V zadnjem, **desetem**, poglavju bomo našli temeljno literaturo in vire, s pomočjo katere smo oblikovali to diplomsko delo.

1. 4. Uporabljena metodologija

Pri preučevanju navedene problematike bomo v tem diplomskem delu uporabili naslednje metode in tehnike:

študijo primera, zgodovinsko deskriptivno (razvojno) analizo, primerjalno raziskovanje, analizo primarnih in sekundarnih virov, ter intervju.

- **Študija primera** proučuje posamezne konkretne primere, ki pomagajo bolje razumeti objekt raziskovanja. Na konkretnih primerih protokolarnih služb bomo pokazali njihovo delovanje, organiziranost in njihovo zakonsko podlago.

- **Zgodovinskorazvojna analiza** raziskuje tendence v zgodovinskem razvoju določenega pojava ali tendence v zgodovini obravnave določenega pojava. To metodo bomo uporabili predvsem pri zgodovinskem pregledu temeljnih raziskovanih pojmov in razvoju protokolarnih služb Slovenije, Nemčije, Avstrije in Hrvaške.

- S **primerjalnim raziskovanjem** iščemo podobnosti in razlike med posameznimi enotami analize (v našem primeru med omenjenimi državami, v katerih proučujemo organiziranost protokolarnih služb). Še posebej primerne so v primerjavi s študijami primerov.

- Pri **analizi primarnih virov** (dokumentov, pogodb, ustav, zakonov) se ne bomo mogli izogniti metodi ustaljenega tolmačenja (razlage) virov. Osredotočili se bomo na primerjalno metodo interpretacije, kjer bomo preverjali zakonsko podlago protokolarnih služb raziskovanih držav.

- Pri pisanju tega diplomskega dela bo med najbolj pomembnimi metodami raziskovanja, **analiza sekundarnih virov** (knjig, člankov, ipd.).

- **Usmerjene (fokusirane) intervjuje** bomo za potrebe pisanja tega diplomskega dela opravili na ustreznih protokolarnih službah v Sloveniji in v omenjenih državah v tujini.

- V veliko pomoč pa mi bodo tudi **praktične izkušnje**, ki sem jih pridobila pri delu v Protokolu RS v aprilu 2002.

2. DIPLOMACIJA IN PROTOKOL – TEMELJA PROTOKOLARNE SLUŽBE

V vsakem, še tako empiričnem diplomskem delu, ne moremo brez razlage temeljnih pojmov, ki nam omogočajo lažje razumevanje celotnega konteksta preučevanega problema. V predmetu proučevanja različnih vidikov protokolarne službe so pomembni predvsem naslednji pojmi: diplomacija, diplomatski protokol, ceremonial in protokol kot služba. V nadaljevanju bomo le-te predstavili, poudariti pa je treba, da so pojmi široko definirani in jih je moč razlagati na različne načine.

2. 1. Diplomacija

Diplomacija je širok pojem, ki ima skoraj toliko razlag, kolikor avtorjev se je ukvarjalo z njeno razlago. Že samo Slovar slovenskega knjižnega jezika (SSKJ, 1997) navaja dve definiciji: »dejavnost, ki se ukvarja z zunanjo in mednarodno politiko« in sposobnost ravnati z ljudmi spretno, okoliščinam primerno«.

Izraz »diplomacija« oziroma »diplomatski« v vsakodnevni uporabi ni vedno vezan na diplomatsko službo. Pogosto ga srečujemo v prenesenem pomenu (Osolnik 1998a: 122), zato ga bomo podrobneje preučili.

Tudi Vukadinović (1995: 105) meni, da je pojem diplomacije navkljub številnim enciklopedijam, priročnikom, avtorjem, ki se ukvarjajo s tem področjem in različnim definicijam, večinoma nenatančno, posplošeno predstavljen, pogosto pa je podrejen tudi spreminjanju različnih mednarodnih dejavnosti.

Beseda diplomacija se je razvila v antični Grčiji, kjer je beseda *diploma* označevala dvakrat prepognjen dokument, izraz pa se je začel uporabljati hkrati s pojavom prvih diplomatskih odposlanstev (Vukadinović, 1995: 15).

V zgodovini je imela beseda diplomacija dvojen pomen: označevala je zunanjo politiko države pa tudi posameznega državnika (Benko, 1997: 255) in pogajanja. Vendar pa ni imela vedno pozitivnega predznaka, saj je označevala tudi pretkanost

ter sredstva in načine za vodenje pogajanj (Čačinovič, 1994: 10-11). Nicolson (1988: 4-5) je diplomacijo opredeli kot »vodenje mednarodnih odnosov s pogajanj; metodo, s katero te odnose vodijo in urejajo veleposlaniki in poslaniki; posel ali večščino diplomatov«.

Najbolj obširna definicija pojma diplomacija je najbrž zajeta v *Diplomatičeskij slovarju* iz leta 1960 (v Benko, 1997: 225). Le-ta opredeljuje diplomacijo kot uradno dejavnost šefov držav, vlad in uradnih organov v mednarodnih odnosih, ki uresničujejo cilje in potrebe zunanje politike, to pa s pogajanj, pisnimi in ustnimi komunikacijami in drugimi miroljubnimi sredstvi.

Ko govorimo o pomenu diplomacije za diplomatski protokol, lahko navedemo mnenje Marjana Osolnika (1998b: 142), ki govori, da je diplomacija profesija, njena pravila pa so mednarodno kodificirana. Za poznavanje in izvajanje teh pravil skrbi diplomatski protokol. »V tem smislu je obvladovanje pravil diplomatskega protokola neizbežen sestavni del usposobljenosti za predstavljanje in tolmačenje lastne države in naroda v tujini...«.

2. 2. Diplomatski protokol

Če se spet najprej ustavimo pri Slovarju slovenskega knjižnega jezika (1997), le-ta diplomatskega protokola ne omenja neposredno. Omenja le protokol, ki je definiran kot: »uradna in družabna pravila za medsebojne stike uradnih predstavnikov držav«.

Beseda protokol izhaja iz grščine: fr. *protocole* iz ngr. *protokollon* iz *protos* (prvi) in *kollan* (lepiti). V izvornem pomenu je namreč beseda protokol označevala pri pravnih listinah nalepljeno prvo stran z raznimi podatki (Verbinc, 1979: 583). Dandanes pa ta pojem obsega še vse kaj več, kot le prvotno. Poleg svojevrstnih mednarodnih sporazumov, zbirk pisanih običajnih norm medsebojnih odnosov držav in njihovih predstavnikov in nenazadnje posebnih ustanov in služb, ki se ukvarjajo z uporabo navedenih norm (v tem primeru pišemo besedo z veliko začetnico), se ta termin vse pogosteje uporablja tudi v drugih vejah znanosti, kot je na primer računalništvo. Vendar pa se bomo tega dejstva pri tem diplomskem delu izognili.

Čačinovič (1994: 79) pravi, da francosko besedo *protocole* ne moremo prevesti – njen najbližji in najustreznejši prevod naj bi bil »*korekten postopek*«. Da bo postopek pravilno potekal tudi v resnici, avtor opozarja, da se morajo službe protokola striktno držati mednarodno vpeljanih in v podrobnosti urejenih pravil in norm, ki v bistvu urejajo vso diplomatsko dejavnost v njenih (javnih) nastopih.

Trajkovski (1990: 5) pa razume diplomatski protokol kot zbirko pravil vedenja uradnih predstavnikov držav in mednarodnih organizacij pri izvajanju diplomatskih funkcij v medsebojnih odnosih, kar potrjuje veliko število pravnih pravil, ki jih vsebujejo mednarodne pogodbe in notranja zakonodaja držav, s katerimi so urejena številna vprašanja, ki izhajajo iz vsebine diplomatskega protokola⁸. Namen protokola je prav poenostavitev diplomatskega življenja, saj ta pravila (predvsem v zgodovini večkrat spornega pravila *preseansa*⁹), preprečujejo spore in druge zaplete med državami (Ure, 1994: 126).

2. 3. Ceremonial

Ceremonial so predpisi za potek slavnosti, obredov ali za vedenje pri njih (SSKJ, 1997). Ena glavnih nalog protokolarnih služb je torej oblikovanje pravil ceremoniala in skrb za njegovo izvajanje.

Pomen ceremoniala je v mednarodnih stikih zelo velik; se pri pripravi mednarodnih srečanj se mu posveča velika pozornost. S kompleksnostjo ceremoniala namreč gostitelj (naj bo to predsednik države, predsednik vlade, zunanji minister, veleposlanik ali katerikoli drug predstavnik države) izkazuje stopnjo pomembnosti oziroma raven odnosov z državami (državnimi predstavniki), ki jih gostijo. Nenazadnje pa nakazujejo tudi smer, v katero naj bi se v prihodnje ti odnosi odvijali.

---

⁸ Kljub vsej kodifikaciji pravil pa je nemogoče enačiti dva protokolarna dogodka, saj se le-ti razlikujejo ne samo glede na vrsto obiska, ampak tudi glede na ustaljeno prakso gosta, v katerega čast prirejamo protokolarni dogodek. Protokolarna pravila države gostiteljice je namreč potrebno prilagajati tudi zahtevam in ustaljeni praksi države, iz katere prihajajo visoki gostje. (Pogovori v Protokolu RS, januar 2002).

⁹ V pojem *preseansa* se v tem diplomskem delu ne bomo poglobljali, saj zanj ni relevanten. Kljub temu bi ta pomemben pojem (SSKJ, 1997 ga opisuje kot prednostni vrstni red) v diplomaciji opredelili kot: pravico posameznika, da je pri uradnih in drugih protokolarnih slovesnostih postavljen pred drugega posameznika (Trajkovski, 1990: 65). V bistvu je *preseansa* pravica do ranga in časti, ki pripadajo določenemu rangu diplomatov ali drugih visokih državnih predstavnikov.

Pomembno pa je tudi razlikovati med temeljnima pojmomoma, kot sta protokol in ceremonial¹⁰. Ceremonial je namreč le ena od številnih (in ena pomembnejših) vsebin protokola. Na področje diplomatskega protokola tako poleg ceremoniala spada še vrsta nalog, kot so urejanje vprašanj preseansa (prednostnega vrstnega reda), vprašanja imunitet in privilegijev, diplomatska korespondenca ter še številne druge.

Nobena protokolarna naloga ne more potekati brez določenih ceremonialnih pravil. Ceremonial sloni na tradiciji in običajih držav in se od države do države razlikuje, vendar pa praviloma ne odstopa od kodificiranih norm sprejemljivega vedenja, kot ga narekujejo DKDO in DKKO.

Ceremonial je tako skupek pravil, ki odražajo pravila lepega vedenja predstavnikov držav (v uradnem tako kot v zasebnem življenju).

2. 4. Protokol kot služba

Pojem protokola kot službe je temeljni raziskovalni problem tega diplomskega dela. Diplomata Marjan Osolnik¹¹ (1998b) je med slovenskimi avtorji, ki se ukvarjajo z diplomacijo in njenimi sestavinami, edini, ki piše o protokolu kot službi. »Protokol je poseben urad ali služba pri vladi in/ali ministrstvu za zunanje zadeve, ki skrbi za stike s tujimi diplomatskimi misijami, organizira obiske državnih delegacij, pripravlja pogostitve in druge svečanosti ter organizira državne svečanosti.« (Osolnik, 1998b: 143)¹².

Službo za protokol vodi šef protokola, ki je ponavadi izkušen diplomatski funkcionar v rangu veleposlanika pri ministrstvu za zunanje zadeve¹³.

---

¹⁰ Nekateri avtorji (na primer McCaffree in Innis (1997:1)) ju namreč pogosto enačijo, kar pa ni povsem natančno.

¹¹ Marjan Osolnik je bil v letih 1983 – 1987 veleposlanik v Kraljevini Švedski.

¹² Že v njegovi razlagi pojma, je opazna možnost različnosti organiziranja protokolarne službe. Praviloma ima vsaka država v svojem Ministrstvu za zunanje zadeve organiziran oddelek diplomatskega protokola in je služba organizirana v enem samem uradu, ki opravlja posle protokola za vse visoke državne funkcionarje, organizirana pa je lahko tudi v okviru vlade s kontaktnimi osebami v različnih državnih institucijah (Pogovori v Protokolu RS, januar 2002).

¹³ prav tam.

K tem pojmu se bomo vračali skozi celotno diplomsko delo in je tako bistven pri našem razumevanju le-te.

3. ZGODOVINA DIPLOMATSKEGA PROTOKOLA IN NJEGOVA KODIFIKACIJA

3. 1. Zgodovina diplomatskega protokola

Diplomacija in s tem tudi diplomatski protokol, sta stara kot so stari stiki med ljudmi, družbami in kasneje državami. V različnih obdobjih se je pod različnimi oblastmi diplomatski protokol razvijal v številnih smereh. Kot tak pa je vplival tudi na današnjo prakso.

Čačinovič (1994:10) omenja, da je diplomacija nastala še pred nastankom človeštva: najboljši diplomat naj bi bila kača, ki je izgnala Adama in Evo iz Raja. Zgodovinsko gledano, pa se je diplomacija razvila v antični Grčiji, kjer so bile razmere prav zaradi multilateralnega sistema (enakost mest oziroma držav) primerne za razvoj diplomacije in njenih dejavnosti. V takem sistemu so nastali temelji prvih zvez, sporazumov in konvencij. Pogoste so bile tudi mirovne pogodbe, arbitražna pa je bila pogost in najbolj priljubljen način reševanja sporov. V Homerjevi Iliadi so omenjeni glasniki (sli s sporočili), apostol Pavel pa v pismih Korinčanom sam sebe imenuje ambasador (Vukadinović, 1995:17) oziroma starešina - *presbeis* (Magalhães, 1988: 19). Prav tako so funkcijo (od)poslanca, ki je omogočala širjenje novic, v srednjem veku poznali kralji, vojskovodje in drugi visoki državni uradniki, o njih pa govori tudi Stara zaveza, čeprav ne opisuje njihovih nalog ali obveznosti¹⁴. Grki so svoje ambasadorje imenovali *angelos*, kar je bila nekakšna sakralna oznaka. V misijah, ki so lahko štejele do deset odposlancev, so bili odposlanci, dokler niso začeli zbirati šefa misije, dolgo časa enakopravni. Pred odhodom v drugo mesto, so odposlanci dobili pismo priporoke, ki je bilo namenjeno *proksenu* (vladarju) tega mesta. Cilj

---

¹⁴ Niccolo Machiavelli v znamenitem delu *Il Principe – Vladar* (1966) trdi: »Vladar ni dolžan držati besede, ker so ljudje slabi in nezvesti, zategadelj jim nismo dolžni ohraniti zvestobo.« V tem smislu naj bi bil najbolj ciničen neki britanski poslanik, ki ga je zaradi te odkritosti kralj kaznoval: »Poslanik je poštenjak, ki so ga izbrali zato, da bi v tujini, za blaginjo svoje države, lagal.« (V: Čačinovič, 1994:11). V istem duhu je v delu *Discursi* poudaril tudi, da diplomatu ni treba izbirati med moralnim in nemoralnim - storiti mora, kar bo zagotovilo ohranitev moči in svobodo njegove domovine (V: Vukadinović, 1995: 22).

odposlancev, ki ga je prejel šef misije, je bil napisan na dveh listih, ki so jih poimenovali *diploma*. V spremstvu *proksena* so potem predali svoje listine osebi, odgovorni za »zunanje zadeve« in nato začeli pogajanja (Krizman, 1957: 15).

McCaffree in Innis (1997: ix) pa kot začetke diplomatske dejavnosti opisujeta risbe na egipčanskih grobnicah in njihova zgodnja pisanja (ti govorijo o strogih pravilih, ki so jih stara ljudstva upoštevala v različnih obdobjih življenja in ob smrti) ter o skulpturnih reliefih na zidovih Persepolisa (pripovedujejo o vrstnem redu na procesiji pred sodiščem v Cipru pred 2500 leti in so predhodniki tako imenovanih diplomatskih list¹⁵). Že 1278 pr.n.š. so bile v Egiptu sklenjene prve pogodbe med egipčanskim faraonom Ramzesom II in hetitskim kraljem Haturšilom II. Dokumenti iz tega obdobja se nanašajo predvsem na izmenjavo odposlancev med Egiptom in Asirijo, Babilonom in Hetitskim kraljestvom (Magalhães, 1988: 16). Odposlanec je užival vrsto privilegijev (predvsem nedotakljivost), saj je vladalo mnenje, da bo le tako lahko dobro izpolnjeval svoje dolžnosti in naloge.

V nasprotju z antično Grčijo, pa v Rimskem cesarstvu niso poznali enakosti, svoje cilje so dosegali izključno s silo. Rimski avtorji, tako Margalhães (1988: 25), so svoje odposlanike imenovali *legatus*. Izvolili so jih v senatu: najpogosteje je odprava štela deset mož, ki jih je vodil senator. Poznali so vrsto privilegijev, med njimi nedotakljivost, varovali pa so jih običaji in zakoni. »Poleg tega je vsak odposlanec nosil zlat prstan, ki mu je priznaval pravico do brezplačnega prevoza, hrane in prenočišča.« (Vukadinović, 1995: 18). Njihove naloge so bile izročitev vojne napovedi, sklenitev miru in podpisovanje sporazumov. Odposlance, ki so prihajali v Rim, pa je sprejemal *kvestor*¹⁶. Njegova naloga je bila med drugim tudi poročanje senatu o zahtevah odposlanikov. Senat je preko *kvestorja* ali neposredno na seji nato odposlancu postavil svoje zahteve ali sporočil svoja stališča (Vukadinović, 1995: 18). V Rimu niso poznali stalnih odpravnikov; misije in naloge odposlancev so bile vedno ad hoc določene.

Mnogi sodobni znanstveniki imajo beneško republiko (kot tudi Milano in Toskano) za središče moderne diplomacije, saj so iz nje prišle številne dejavnosti, ki so danes

---

¹⁵ Diplomatske liste, ki jih običajno oblikujejo v Diplomatskem protokolu zunanjih ministrstev, narekujejo prednostni vrstni red ali preseans. (Pogovori v Protokolu RS, januar 2002.

¹⁶ V Rimu je bil kvestor najvišji uradnik mesta - danes bi mu lahko rekli župan (SSKJ, 1997).

zajete v sodobni diplomaciji¹⁷. Zaradi cvetoče trgovine v 14. in 15. stoletju s postojankami po »vsem« svetu, so potrebovale osebe, ki bi jih v teh deželah predstavljale in jih obveščale o razmerah v teh državah¹⁸. Veleposlaniki so bili sprva imenovani za dva meseca, kasneje pa so to dobo razširili na dve leti. Tako je bil izoblikovan institut stalnih odpravništev oziroma predstavništev.

V naši bližini je imel na področju diplomatske dejavnosti v srednjem veku močno vlogo Dubrovnik, ki je imel zaradi odnosov s Turčijo in Benetkami ter posebnega položaja svojo diplomacijo. Vendar pa so, v nasprotju s prej omenjenimi italijanskimi mesti, svoje odposlance pošiljali v druge države s točno določenimi nalogami; ko so jih opravili pa so se vrnili v Dubrovnik. Šele v 17. stoletju so se začeli uveljavljati začetki stalne diplomacije. Pojavili so se različni rangi diplomatskih funkcionarjev: pooblaščen ministri, odpravniki poslov in agenti, še posebej pa so bili pomembni »odposlanci za hara«, ki so sultanu v Carigradu nosili davek za svobodno trgovanje dubrovniške republike (Vukadinović, 1995: 22).

Pomembno obdobje za razvoj sodobne diplomatske dejavnosti pa je bilo 19. stoletje. Do konca 17. stoletja, vse do westfalskega miru leta 1648 so v svetu obstajale bolj ali manj regionalne mednarodne skupnosti (Benko, 1997: 256). Ker pa je za razmah pojma, kot je diplomacija pomemben dejavnik predvsem prostor, oziroma kompleksno mednarodno okolje, obstoječa »ureditev« brez mednarodno veljavnih standardov, ni več zadostovala. Po nemirnem obdobju Napoleonovih vojn, je sledila doba restavracije in z njim leta 1815 tudi Dunajski kongres, kjer so bila prvič formalno sprejeta nekatera pravila o vedenju v mednarodnih stikih in stikih med predstavniki različnih držav (Mikolić, 1995: xix)¹⁹.

Protokol in ugled sta imela nekdam še večji pomen, kot ga imata danes. Zato se je kmalu pojavilo vprašanje urejenih pravil preseansa. V zgodovini diplomatskega prava je ugled predstavnikov držav, ki so ga razumeli kot ugled države oziroma suverena predstavljane države, prvi zahteval mednarodnopravno urejanje. Leta 1504 je papež Julij II. postavil pravilnik o prednostih. Ta je imel dva dela, in sicer: *Ordo Regum*

---

¹⁷ prav tam.

¹⁸ Beneški veleposlaniki so v domovino pošiljali redna poročila o aktualnih dogodkih, ob koncu mandata, pa so podali tudi sklepno poročilo o svojih spoznanjih in vtisih ob srečanjih iz let, ki so jih preživeli v tujini (Vukadinović, 1995: 19).

¹⁹ O tem več kasneje v poglavju o kodifikaciji protokolarnih pravil.

Christianorum, ki je obravnaval kralje in cesarje, in *Ordo Ducum*, ki je urejal prednostni red ostalih vladarjev, ki pa že od začetka ni bil ustrezen (Satow 1979: 20-21)²⁰. Skoraj običajen pojav pred začetkom diplomatskih pogajanj je bilo zapravljanje časa v razpravah glede prednostnega vrstnega reda posameznih predstavnikov. Pogosto se niso mogli dogovoriti niti tega, komu pripada pravica do prvega vstopa v dvorano pogajanj ali, kdo bo sedel na častnem mestu²¹. Težave ob podpisovanju pogodb, kjer so se vsi hoteli podpisati prvi pa so rešili tako, da so vsakemu predstavniku držav podpisnic pogodbe dali svoj izvod pogodbe, na katerem je bil prvi podpisnik (Magalhães 1988: 42). Takšno (neurejeno) stanje je zato zahtevalo, da se poišče prava rešitev, ki bi preprečevala nepotrebne spore. Trajkovski (1990: 65) navaja, da je so različni avtorji videli rešitev problema v različnih oblikah. Ena od predlaganih rešitev je bila, da bi se države razlikovale glede na starost krone. Drugi so videli rešitev problema v tem, da bi kriterij lahko bil oblika vladavine, pri čemer bi monarhija imela prednost pred republiko. Spet tretji pa so zagovarjali mnenje, da naj se za merilo vzame titula šefa države, število prebivalcev države ali dolžina trajanja neodvisnosti države. Vsi trije kriteriji so se izkazali za nesprejemljive, zato so vse do Dunajskega kongresa leta 1815 države udeleženske različnih mednarodnih srečanj, konferenc in kongresov, morale soglašati z ad hoc preseansom.

Protokol danes ni samo to, kar lahko opazujejo državljani neposredno (ali posredno prek množičnih medijev). Vsaka država ima službo protokola, ki skrbi za to, da vsako diplomatsko in konzularno in predstavništvo mednarodnih organizacij dobi ustrezne privilegije po mednarodnih pravnih normah in običajih ter skrbi, da lahko nemoteno posluje (Čačinovič 1994: 76).

3. 2. Kodifikacija pravil diplomatskega protokola

Izraz kodifikacija označuje zbiranje pravil v enoten zbornik. Običajno je delo pravosodnega organa, različnega od tistega, ki je ta pravila ustvaril. Kodifikacija lahko obsega pravila različnih stopenj pravne moči, ki se s postopkom kodifikacije

---

²⁰ Na prvem mestu je bil papež, sledil mu je rimsko-nemški cesar, njemu pa francoski in španski kralj. Vendar pa je bil ta pravilnik, zaradi spora med Francijo in Španijo, ki sta se dve stoletji spopadali za prvenstvo, sporen že od samega začetka (prav tam).

izenačujejo, kodifikacija pravil pa se lahko izenačijo tudi glede časovnega zaporedja (Andrassy 1990: 23-24).

Do kodifikacije pravil diplomatskega protokola je prišlo šele z razvojem sodobne diplomacije, ki se je razvila v času ameriškega predsednika Woodrowa Wilsona, zato je pomembno, da v tem diplomskem delu na kratko predstavimo tudi dejavnike, ki so pripeljali do njenega razvoja. Sodobna diplomacija je v svojih številnih pojavnih oblikah, ki so se razvile skozi zgodovino mednarodnega organiziranja človeštva, danes tako ena od osnovnih značilnosti sodobne mednarodne skupnosti (Brglez 1998: 59).

Avtorji, ki obravnavajo pojem diplomacije najpogosteje navajajo, da se je tako imenovana »klasična diplomacija« začela razvijati s pojavom diplomatske dejavnosti v času kardinala Richelieuja²² in da se je v naslednjih treh stoletjih izkazala za koristno in državam nujno potrebno dejavnost. Vendar pa so omejitve, kot je *evrocentrizem*²³ razvoj te pomembne dejavnosti posamezne države zavirale, saj so z državami na drugih celinah vzdrževale le trgovinske stike. Z večjo kompleksnostjo sodobnih stikov med državami in drugimi mednarodnopravnimi subjekti, pa se je morala tudi diplomacija zato skozi zgodovino s svojimi metodami in z vsebino prilagajati velikim spremembam v mednarodnih odnosih in svetovnemu razvoju nasploh (Vukadinović 1995: 36). Razvoj diplomacije je tako pripeljal do novega termina – sodobna diplomacija.

---

²¹ Na sestanku suverenov v Frankfurtu leta 1690 se vladarji zaradi nerešenih vprašanj preseansa sploh niso usedli. Ves čas pogajanj so se sprehajali po dvorani ali jahali na odprtem polju (Krizman 1952: 46-47).

²² Francoski kardinal Richelieu, diplomatski svetnik kralja Ludvika XIII., je leta 1626 ustanovil prvo ministrstvo za zunanje zadeve, ki se je začelo trajno ukvarjati z zunanjimi zadevami. Pod vplivom tega vzora so zunanja ministrstva ustanovili v vseh evropskih državah (Vukadinović 1995: 22).

²³ Eurocentrizem je oblika etnocentrizma, kolektivne narcisoidnosti, ki kaže tendence izrazitega, celo skrajnega preceenjevanja lastne družbene skupine in lastne kulture (Sruk 1995: 94).

3. 2. 1. *Sodobna diplomacija*

Vukadinović (1995: 112 – 117) omenja sedem dejavnikov, ki so pripomogli k razvoju sodobne diplomacije.

3. 2. 1. *Sodobna diplomacija*

Vukadinović (1995: 112 – 117) omenja sedem dejavnikov, ki so pripomogli k razvoju sodobne diplomacije.

1. ***Povečanje števila mednarodnopravnih subjektov:*** suverenih držav in tako imenovanih asociativnih diplomacij, povezanih z mednarodnimi organizacijami in njihovimi tesnejšimi gospodarskimi, političnimi in vojaškimi povezovanji²⁴.
2. ***Kvalitativna širitev funkcionalnih mednarodnih interesov:*** diplomacija se že od prve svetovne vojne dalje ne ukvarja izključno le s političnimi vprašanji. Njene naloge so se zaradi številčnih tehnoloških dosežkov razširile tudi na dejavnosti, ki so bile prej izključno v zasebnem ali vsaj strokovnem delovanju²⁵.
3. ***Komunikacijska in transportna revolucija:*** različne telekomunikacijske »novosti«, kot so telefon, telefaks, elektronska pošta in videokonference, so v diplomatski dejavnosti zdaj že stalnica. Z njihovo pomočjo lahko predstavniki držav na različnih sestankih hitro dobijo potrebna navodila in odgovore svojih vlad, olajšan pa je tudi nadzor nad delovanjem posameznih predstavništev, saj lahko posamezno ministrstvo za zunanje zadeve v kateremkoli trenutku zahteva poročilo o delu predstavništva. Odprt je tudi nov kanal za diplomatsko obveščanje javnosti o njihovih dejavnostih na različnih področjih s pomočjo tiskovnih konferenc in sredstev javnega obveščanja.

---

²⁴ Najlepši in nam najbližji primer v tem trenutku je delovanje Evropske Unije, pri čemer njene članice ob različnih priložnostih nastopajo kot enotni politični udeleženec mednarodnih odnosov (Vukadinović 1995: 112).

²⁵ Med te naloge sodijo na primer mednarodna pogajanja o uporabi jedrske energije, odlaganju jedrskih odpadkov, ohranitvi gozdov, poenotenju tehnoloških standardov itd. (Vukadinović 1995: 113).

4. **Razvoj močnih protiobveščevalnih služb v okviru diplomatskih služb:** zlasti med obdobjem hladne vojne so države vzpostavljale močne službe, ki so se ukvarjale predvsem z diplomatskimi predstavništvi. Vsaka država si je prizadevala za čim boljše obveščenost o delu tujih diplomatov, da bi lahko odgovorila s podobnimi sredstvi. Po končani ideološki vojni med »socialističnim« in »kapitalističnim svetom«, bo takšnih oblik nediplomatskega ravnanja diplomatov in diplomatskih predstavništev zagotovo bistveno manj – nova polarizacija, na primer z islamskim fundamentalizmom, pa napoveduje možnost pojavitve novih nesoglasij, kar pa napoveduje, da se »vohunska« dejavnost iz diplomacije ne bo še tako hitro umaknila.
5. **Demokratizacija diplomatske dejavnosti – nastanek »javne diplomacije«:** število državljanov, ki spremljajo mednarodne odnose in v njih sodelujejo, se je v letih zaradi boljše izobraženosti, tehnoloških inovacij v sredstvih javnega obveščanja, potovanj in krepitev zavesti, občutno povečalo, zato so se odprli tudi različni nepolitični kanali, po katerih predstavniki različnih interesnih skupin poskušajo pripomoči k rešitvam mednarodnih vprašanj ali vsaj k oblikovanju javnega mnenja o njih.
6. **Internacionalizacija sodobnega življenja:** sodobna diplomacija pri opravljanju svojega dela spremlja vse dejavnosti, ki se odvijajo v družbi, saj imajo danes že prav vsa področja mednarodne razsežnosti in vplivajo na njo. Diplomatske službe spremljajo razvoj države v celoti, in bolj kot ga poznajo, bolje opravljajo svoje delo.
7. **Uvedba »srečanj na vrhu« ali summitov:** diplomate, ki so doslej imeli ekskluzivno pravico zastopanja svoje države na mednarodnih srečanjih, vse bolj nadomeščajo voditelji držav. Nekateri avtorji že omenjajo, da sestanki voditeljev, ki so značilnost sodobnega časa, zmanjšujejo pomen in vlogo veleposlanikov.

Hkrati z razvojem diplomacije pa se je moral razvijati tudi protokol, ena bistvenih sestavin omenjene vede.

3. 2. 2. Pregled kodifikacije diplomatskega prava

Zamisel o kodifikaciji mednarodnega prava se je prvič pojavila konec 18. stoletja. Potrebni je bilo štiristo let, da se je od pošiljanja prvih stalnih diplomatskih misij razvila prva mednarodna kodifikacija diplomatskih pravil in uredil pravni status. Temelji sodobnega diplomatskega prava so bili postavljeni s pravilnikom o stopnjah diplomatskih predstavnikov²⁶, ki je bil podpisan na Dunajskem kongresu 1815, ko so se sestale zmagovalke v vojnah proti Napoleonu. Hierarhično zaporedje, nazivi diplomatskih predstavnikov, njihove kategorije, stopnje in privilegiji do bili končno določeni še s protokolom, podpisanim v Aachnu leta 1818²⁷ (Zelmanović 1990: 245). Trajkovski (1990: 14) navaja, da je bila najpomembnejša zasluga Dunajskega kongresa na področju diplomatskega prava prav ta, da so se izenačili nazivi in uredilo vprašanje stopenj diplomatskih predstavnikov²⁸.

Diplomatska služba je bila takrat prvič pravno priznana kot poklic, ki ima lastna pravila, običaje in navade (Simoniti 1994: 5). Po letu 1815 se je v svetu uveljavila praksa, po kateri je postala diplomatska služba samostojna znotraj državne administracije, Ministrstva za zunanje zadeve pa je postalo postopoma glavni organ meddržavnega komuniciranja. Vendar pa so pravila opravljanja diplomatskega poslanstva šele v 20. stoletju prerasla v mednarodne konvencije (Simoniti 1994: 8).

Do sprejema modernejše kodifikacije diplomatskega prava pa je bil pojem diplomacije še vedno pogosto nerazumljiv in zavajajoč (Feltham: 1993: 16), razlike med razredi diplomatskih predstavnikov pa so vse bolj izginjale in se osredotočale bolj na vprašanje preseansa in etikete.

---

²⁶ *L'acte final du congrés de Vienne du 9 juin 1815, Annexe d) Règlement sur le rang entre les agents diplomatiques du mars 1815.* Podpisnice so bile Avstrija, Španija, Francija, Velika Britanija, Portugalska, Prusija, Rusija in Švedska.

²⁷ *Protocole du 21 novembre 1818 du congrés d' Aix-la-Chapelle.*

²⁸ Po dopolnitvah stopenj s Aachenskim protokolom je preseans določil naslednje razrede diplomatskih predstavnikov: 1. ambasadorji (veleposlaniki) in papeški nunciji ali legati, 2. odposlanci, ministri ali druge osebe, akreditirane pri vladarju, 3. odpravniki poslov, akreditirani pri ministru za zunanje zadeve, 4. šefi držav (Satow 1979: 82). Pravilnik o stopnjah diplomatskih predstavnikov je določal, da »v vsakem razredu pridobe diplomatski uslužbenci rang glede na datum uradne nostrifikacije njihovega prihoda (4. člen).

Med pomembnejše poskuse kodifikacije diplomatskega prava spada tudi Pravilnik o diplomatskih predstavnikih, ki ga je leta 1895 sprejel Inštitut za mednarodno pravo. Na Mednarodni konferenci ameriških držav v Havani 1928 pa je bila sprejeta Konvencija o pravilih diplomatskih predstavnikov (Trajkovski 1990: 14).

Po ustanovitvi Organizacije združenih narodov je obilica kodificiranih pravil na vseh področjih življenja zajela tudi sodobno diplomatsko pravo. Ustanovna listina OZN v 13 (1) členu pravi:

»Generalna skupščina pripravlja proučevanja in daje priporočila z namenom: da se razvija sodelovanje na političnem področju in da se spodbujata progresivni razvoj mednarodnega prava in kodifikacije tega prava«.

Generalna skupščina OZN je leta 1947 ustanovila Komisijo za mednarodno pravo, ki je bila nosilec te naloge (Andrassy 1990: 27). Ta je že 1949 določila 14 prednostnih tem, ki so bile primerne za kodifikacijo, med njimi so bili tudi diplomatski in konzularni odnosi ter imunitete (Simoniti 1994: 13). Na osnovi Sanströmovega poročila²⁹ je Komisija leta 1957 pripravila prvi osnutek členov s komentarjem in ga poslala članicam, leto kasneje pa so oblikovali končno besedilo. Od 2. marca do 14. aprila 1961 je na Dunaju potekala Konferenca o diplomatskih odnosih in imunitetah, ki jo je z resolucijo sklicala Generalna skupščina OZN, na kateri so sprejeli že omenjeno Dunajsko konvencijo o diplomatskih odnosih (Dembinski 1988: 9). Besedilo, ki vsebuje 53 členov in dva opsijska protokola o obveznem reševanju sporov ter pridobivanju državljanstva je bilo podpisano 18. aprila 1961, v veljavo pa je stopilo aprila 1964 (Dembinski 1988: 9).

Dunajska konvencija o diplomatskih odnosih je tako prvič uspešno zajela in definirala pojem diplomacije oziroma (vodij in organizacije) diplomatskih misij, hkrati pa tudi definirala preseans in protokol pri sprejemanju različnih predstavnikov držav, uredila pa je tudi vprašanje diplomatskih privilegijev in imunitet, ki pa se jih v tem diplomskem delu ne bomo dotikali (Feltham 1993: 16 – 41). Samo besedilo ni prineslo bistvenih novosti, saj je le pravno uredilo tisto, kar se je že uporabljalo v praksi – mednarodno običajno pravo (Simoniti 1994: 14).

---

²⁹ A. E. F. Sandström je bil s strani Komisije za mednarodno pravo leta 1954 imenovan za posebnega poročevalca.

DKDO ureja tudi mnoga vprašanja, tesno povezana z delovanjem diplomatskega protokola, ki jih bomo obravnavali kasneje, pri razlagi delovanja Diplomatskega protokola slovenskega ministrstva za zunanje zadeve.

Omenjeno konvencijo je po dveh letih (1963) dopolnila še **Dunajska konvencija o konzularnih odnosih**, katere cilj pa je bil vzpostavitev temeljev za delovanje in spoštovanje konzularnih predstavništev in predstavnikov, ki so nižja oblika diplomatskih predstavništev držav v tujini³⁰ (Feltham 1993: 56).

Besedilo konvencije je bilo pripravljeno leta 1960, leto kasneje pa je Komisija za mednarodno pravo OZN izdelala končni osnutek. Generalna skupščina OZN je na podlagi resolucije 1685 sklicala Mednarodno konferenco o konzularnih odnosih, ki je potekala od 4. marca do 22. aprila 1963 na Dunaju, kjer so predstavniki 95 držav besedilo tudi sprejeli, dodati pa še dva opsijska protokola: *Opcijski protokol k DKKO o pridobitvi državljanstva*³¹ in *Opcijski protokol k DKKO o obveznem reševanju sporov*³² (Dembinski 1988: 9). Konvencija je doslej najbolj celovito uredila konzularno problematiko in ne posega v že obstoječe sporazume med državami, državam pa ne omejuje niti pri sklepanju dvostranskih ali večstranskih sporazumov (Simoniti 1994: 11).

Tudi DKKO (poleg že prej omenjene DKDO) ureja številne naloge službe diplomatskega protokola. Diplomatski protokol med drugim skrbi, da konzulati in njihovi člani uživajo ugodnosti, ki jih predvideva DKKO. Za delovanje službe (diplomatskega) protokola so pomembni predvsem člani, ki urejajo prednostni vrstni red (9. in 16. člen), začetek opravljanja funkcij šefov konzulatov (10., 11., 12., 13., 14. člen) ter člani, ki govorijo o privilegijih in imunitetah.

---

³⁰ Formalno pravno gledano se konzularni odnosi razlikujejo od diplomatskih. Obstaja namreč možnost, da imata državi vzpostavljene konzularne, ne pa diplomatskih odnosov in obratno, kar je po Jamesu (1992: 354) deloma posledica zgodovinskega dejstva, da so se konzularne funkcije precej razlikovale od diplomatskih. Konzul je bil upravitelj in administrator, ki ni imel predstavniške funkcije (Simoniti 1994: 9).

³¹ Optional Protocol to the Vienna Convention on Consular Relations, concerning the Acquisition of Nationality (Vienna, 24. 04. 1963). 596 UNTS 469.

³² Optional Protocol to the Vienna Convention on Consular Relations, concerning the Compulsory Settlement of Disputes (Vienna, 24. 04. 1963). 596 UNTS 487.

Številna vprašanja diplomatskega protokola, poleg omenjenih dveh dunajskih konvencijah, ureja še *Konvencija o privilegijih in imunitetah OZN*³³ in *Konvencija o privilegijih in imunitetah specializiranih agencij*³⁴, pomembna pa je tudi *Konvencija o specialnih misijah*³⁵, ki je status specialnih misij³⁶ približala, če ne že izenačila s statusom diplomatskih misij (Simoniti 1995: 26).

Leta 1975 pa je bila sprejeta *Dunajska konvencija o predstavljanju držav v njihovih odnosih z mednarodnimi organizacijami univerzalnega značaja*³⁷. S to konvencijo, ki pa še ni stopila v veljavo, se stalne misije držav pri mednarodnih organizacijah predvsem glede privilegijev in imunitet izenačujejo z diplomatskimi misijami.

Danes diplomatski protokol urejajo na podlagi različnih vprašanj. Poleg istovetnosti s protokolarnimi predpisi po vseh modernih državah, ima vsaka tudi nekaj posebnosti, ki so posledica notranjih razmer, sistema vladanja ali pa tradicije (Čačinovič 1994: 76). Naloga protokolarnih služb (pa tudi diplomatov samih) je tako poznati pravila in običaje številnih držav, s katerim navezujejo stike.

3. 2. 3. *Republika Slovenija in kodificirano sodobno diplomatsko pravo.*

Od leta 1991, ko se je Republika Slovenija osamosvojila, je kot suverena država in novonastali subjekt mednarodnega prava za dosego statusa naslednice mednarodnih pogodb s področja sodobnega diplomatskega prava, ki so obvezovale SFRJ, in s katerimi je želela biti vezana, to »nasledstvo notificirati bodisi neposredno bodisi posredno (preko depozitarjev) ostalim pogodbenicam. Šele soglasje drugih pogodbenic (eksplicitno ali *tacite*), je takšnim notifikacijam nasledstva mednarodnih pogodb dajalo (in daje) pravno veljavo« (Brglez 1995: 75).

---

³³ Convention on the Privileges and Immunities of the United Nations (New York, 13. 02. 1946). 1 UNTS 15.

³⁴ Convention on the Privileges and Immunities of the Specialized Agencies (New York, 21. 11. 1947). 261 UNTS.

³⁵ Convention on Special Missions (New York, 08. 12. 1969). Annex to General Assembly resolution 2530 (XXIV). Official Records of the General Assembly, Twenty-fourth Session, Supplement No. 30 (A/7630), str. 99 – 105.

³⁶ Konvencija o specialnih misijah v svojem 1. členu definira pojem specialnih misij kot začasno misijo, ki predstavlja državo in jo posamezna država pošlje v drugo državo z njenim soglasjem, da bi se pogajala o določenih vprašanjih ali da bi izpolnila določeno nalogo.

³⁷ Vienna Convention on the Representation of States in their Relations with International Organizations of a Universal Character (Vienna, 14. 03. 1975). U. N. Document A/CONF.67/16.

Republika Slovenija je tako notificirala nasledstvo naslednjih »diplomatskih konvencij«, ter še različnih več- in dvostranskih sporazumih³⁸:

- Dunajsko konvencijo o diplomatskih odnosih iz leta 1861,
- Dunajsko konvencijo o konzularnih odnosih (1863),
- Konvencijo o privilegijih in imunitetah ZN (1946),
- Konvencijo o privilegijih in imunitetah specializiranih agencij (1992),
- Konvencijo o specialnih misijah (1969), ter
- Dunajsko konvencijo o predstavljanju držav v njihovih odnosih z mednarodnimi organizacijami univerzalnega značaja iz leta 1975 (Benčina in Simoniti 1994: 522 – 525 in Brglez 1998: 70 - 79).

---

³⁸ Naštete so konvencije, ki so pomembne za obravnavo teme v tem diplomskem delu

4. ORGANIZACIJA PROTOKOLARNE SLUŽBE V REPUBLIKI SLOVENIJI

O celoviti protokolarni službi v Sloveniji seveda ne moremo govoriti vse do leta 1991, ko se je z osamosvojitvijo države protokolarna služba znašla pred vrsto nalog, ki jih prej ni opravljala sama³⁹.

4. 1. Protokolarna služba v Sloveniji pred letom 1991

V nekdanji skupni državi, Socialistični federativni republiki Jugoslaviji (SFRJ) so bile naloge protokola porazdeljene med federativno in republiško raven. Na »zvezni« ravni je delovala vrsta institucij: Protokol predsednika republike, Protokol Zveznega izvršnega sveta, Protokol Zvezne skupščine in Protokol Zveznega sekretariata za zunanje zadeve⁴⁰. Na ravni republik in pokrajin pa so bile organizirane protokolarne službe republiških izvršnih svetov. Svoj protokol je imelo tudi glavno mesto SFRJ, Beograd in celo Beograjski sejem⁴¹.

Tako je tudi v Sloveniji, kot eni izmed šestih federativnih enot, deloval **Protokol Izvršnega sveta Socialistične republike Slovenije** (SRS). Svoje naloge je opravljal na osnovi *Odloka o opravljanju protokolarnih zadev v SR Sloveniji* (Ur. l. SRS 43/85) ter *Odloka o ustanovitvi protokola* (Ur. l. SRS 29/88). Republiški Protokol je skrbel za protokolarne zadeve Predsedstva SRS, Izvršnega sveta skupščine SRS, Skupščine SRS, vodstva družbenopolitičnih organizacij, samoupravnih interesnih skupnosti za območje republike, druge nosilce protokolarnih obveznosti v republiki, oziroma za obiske na republiški ravni⁴².

³⁹ Pogovori v Protokolu RS, januar 2002

⁴⁰ Republiški sekretariat za zunanje zadeve je predstavljal dobro osnovo za samostojno slovensko diplomacijo. Glavna naloga republiških organov za zunanje zadeve je bila informativne narave: skrbeli so za stike z zamejci in zveze z emigranti po svetu (Čačinovič, 1994: 116 – 117).

⁴¹ Ta dva protokola nista imela veliko skupnega z diplomatskim – v bistvu so predstavljali službe za organizacijo pogostitev, rezervacijo prenočišč, organizacijo prevoza in zagotavljanje prevajalcev (Osolnik 1998:145).

⁴² 2. čl. Odloka o ustanovitvi protokola (Ur. l. SRS 29/88).

Protokol Izvršnega sveta SR Slovenije je opravljal protokolarne zadeve in organiziral službene obiske v drugih republikah in v tujini za predstavnike republiških organov, organizacij in skupnosti ter njihovo udeležbo na javnih prireditvah⁴³. Vključeval še prevajalsko službo za obiske predstavnikov tujih držav in mednarodnih organizacij na republiški ravni (ti so prihajali v SR Slovenijo na povabilo zveznih in republiških organov in organizacij), Javni zavod Brdo (skrbel je za protokolarni objekt na Brdu pri Kranju) ter Služba za avtomobilske prevoze in Službo za letalske prevoze⁴⁴ Urada predsednika republike pa sta tesno sodelovala z delom Protokola.

4. 2. Protokolarna služba v Sloveniji po osamosvojitvi leta 1991

V Sloveniji danes delujeta dve protokolarni službi. Glavni protokolarni urad, **Protokol Republike Slovenije**, deluje v okviru Vlade Republike Slovenije in je v bistvu naslednik Protokola izvršnega sveta SRS⁴⁵, v okviru ministrstva za zunanje zadeve pa deluje **Diplomatski protokol**. Prvi izvaja svoje naloge na podlagi že omenjenega *Pravilnika o opravljanju protokolarnih zadev* (Ur. l. RS 36/94), Diplomatski protokol Ministrstva za zunanje zadeve pa deluje na podlagi *8. člena Zakona o zunanjih zadevah* (Ur. l. RS 1-13/91-I).

Vprašanje reorganizacije protokolarne službe se je začelo reševati že leta 1991, ko je bila ustanovljena medresorska delovna skupina, sestavljena iz predstavnikov Ministrstva za zunanje zadeve, Ministrstva za notranje zadeve, Ministrstva za informiranje in Protokola Izvršnega sveta RS. Njena naloga je bila uskladitev medsebojnega sodelovanja glede priprav in izvedbe uradnih in delovnih obiskov predstavnikov RS v tujini in tujih šefov držav, predstavnikov vlad in parlamentov ter zunanjih ministrov držav v RS, ki so postajali po osamosvojitvi leta 1991 vse pogostejši. Skupina je usklajevala tudi sodelovanje državnih organov in služb pri pripravi, organizaciji in izvedbi državnih in uradnih obiskov v RS in tujini, oziroma pri dogovorih o nalogah posameznih udeležencev v procesu priprave in izvedbe obiskov.

---

⁴³ 2. čl. Odloka o ustanovitvi protokola (Ur. l. SRS 29/88).

⁴⁴ Pogovori v Protokolu RS, januar 2002.

⁴⁵ Pogovori v Protokolu RS, januar 2002.

Končno je prišlo do odločitve, da se bivši Protokol Izvršnega sveta ohrani in se ga preimenuje v Protokol Republike Slovenije, hkrati pa se ustanovi še nova protokolarna služba, ki bo delovala v okviru Ministrstva za zunanje zadeve – Diplomatski protokol⁴⁶. Bivši Protokol Izvršnega sveta RS je po mnenju skupine deloval dovolj učinkovito, da niso posnemali prakse večine držav in so tako ohranili staro obliko.

Oddelek Diplomatskega protokola v okviru Ministrstva za zunanje zadeve je bil ustanovljen že z Zakonom o zunanjih zadevah iz leta 1991, pravni okvir za delovanje Protokola RS pa je bil podan šele leta 1994 s **Sklepom o določitvi protokolarnih pravil** (SDPP)⁴⁷, natančneje pa je izdelan še z internim pravilnikom Protokola Republike Slovenije »**Navodila za ravnanje ob protokolarnih dogodkih**« iz istega leta. Obe službi pa delujeta tudi po načelih Dunajske konvencije o diplomatskih odnosih in Dunajske konvencije o konzularnih odnosih.

4. 2. 1. *Protokol Republike Slovenije*

Vladna protokolarna služba – Protokol Republike Slovenije (RS) – je danes glavni koordinator protokolarnih dogodkov v Sloveniji. Protokol RS po 3. členu SDPP (1994) tako opravlja protokolarne zadeve za:

- *predsednika Republike Slovenije,*
- *predsednika Državnega zbora Republike Slovenije,*
- *predsednika Vlade Republike Slovenije,*
- *predsednika Ustavnega sodišča Republike Slovenije,*
- *predsednika Računskega sodišča Republike Slovenije,*
- *predsednika Vrhovnega sodišča Republike Slovenije,*
- *varuha človekovih pravic in*
- *uradne obiske zunanjega ministra.*

Ob soglasju generalnega sekretarja vlade pa lahko opravlja protokolarne zadeve tudi za *druge državne organe*, kadar so ti nosilci protokolarnih dogodkov državnega pomena (Osolnik 1998b: 144).

---

⁴⁶ Pogovori v Protokolu RS, april 2002.

⁴⁷ Sklep o določitvi protokolarnih pravil je bil dopolnjen leta 1995 s Sklepom o spremembah in dopolnitvah sklepa o določitvi protokolarnih pravil (Ur. l. 24/95).

4. 2. 1. 1. Pristojnost Protokola RS

Protokol RS po 2. členu SDPP (1994) opravlja organizacijsko – tehnično delo ob:

- *obiskih državniških delegacij v Sloveniji,*
- *pripravljanju obiskov slovenskih državnih predstavnikov v tujini,*
- *protokolarnih dogodkih soproge predsednika države,*
- *slovesnosti ob nastopnih, poslovilnih in delovnih obiskih diplomatskih in konzularnih predstavnikov pri vodilnih slovenskih državnih funkcionarjih,*
- *slovesnostih ob vročanju odlikovanj,*
- *podpisih meddržavnih in drugih uradnih listin državnega pomena in predaje akreditivnih pisem,*
- *slovesnostih ob izrekanju priseg pred predsednikom države ali predsednikom državnega zbora,*
- *državnih pogrebih in ob polaganju vencev,*
- *organizaciji proslav in drugih prireditvev državnega pomena, ter*
- *zagotavlja prevajalske storitve ob obiskih osebnosti ali delegacij tujih držav in ob obiskih domačih državnih predstavnikov v tujini.*

Protokol RS mora za nemoteno delovanje tesno sodelovati tudi z *ministrstvom za obrambo* – ta ob različnih protokolarnih dogodkih za izkazovanje ustrezne stopnje vojaških časti zagotavlja častno enoto Slovenske vojske - in *ministrstvom za notranje zadeve*, ki opravlja naloge varovanja, na (večini) protokolarnih dogodkov pa zaradi intoniranja himen sodeluje tudi orkester slovenske policije. Pomembno pa je tudi sodelovanje z vladnim *uradom za informiranje*, ki med drugim skrbi tudi za novinarje, ki poročajo o posameznih protokolarnih dogodkih in za koordinacijo s posameznimi podjetji, ki sodelujejo z državami, ki prihajajo na obisk v Slovenijo ali v okviru državniških obiskov odhajajo v tujino kot gospodarska delegacija.

V okviru vladnih služb obstoji tudi **Servis za protokolarne storitve RS**, ki upravlja s protokolarnimi objekti, ki jih uporablja Protokol RS: Vilo Podrožnik, gradovi Strmol, Brdo in Snežnik, ter vilama Tartini in Bled, ki pa se v protokolarne namene uporabljata le občasno. Servis za protokolarne storitve zaračunava Protokolu RS svoje storitve po dogovorjenem ceniku (58. člen SDPP, 1994). Ti protokolarni objekti se uporabljajo za prenočevanje tujih državnih delegacij, kot prostor za uradne

pogovore ali pogajanja delegacij, za svečana kosila, sprejeme in večerje (Osolnik 1998b: 145), 58. člen SDPP (1994) pa dovoljuje, ob predhodnem soglasju generalnega sekretarja Vlade RS, uporabo protokolarnih objektov (pod komercialnimi pogoji) tudi drugim osebam, kadar ti niso v naprej rezervirani za državniške potrebe.

Uporabo protokolarnih prevoznih sredstev služba Protokola zagotavlja s sodelovanjem s **službo za avtomobilske prevoze** in **službo za letalske prevoze** pri Uradu predsednika Vlade RS (60. člen SDPP, 1994).

Protokol RS, v tej vladni službi je zaposlenih 30 ljudi, ima kot »krovna« protokolarna služba v Sloveniji še po eno kontaktno osebo v **Uradu predsednika države Republike Slovenije, Uradu predsednika vlade Republike Slovenije, v Državnem zboru Republike Slovenije in v Ministrstvu za obrambo Republike Sloveniji**. Protokol RS tesno sodeluje tudi z *ministrstvom za zunanje zadeve*, natančneje z njihovim Diplomatskim protokolom. Te se pri organiziranju različnih protokolarnih dogodkov (skladno z nosilci protokolarnih obveznosti) povezujejo s Protokolom RS, ki po njihovih željah oziroma zahtevah načrtujejo potek posameznih protokolarnih dogodkov⁴⁸, tesno pa mora sodelovati tudi s *protokolarnimi službami drugih držav*, saj se namreč v pripravah na obisk slovenskega predstavnika v tujini, v to državo pošlje predhodnica predstavnikov Protokola, na kateri se dogovorijo za natančni potek vseh dogodkov obiska. Seveda pa prihajajo v Slovenijo tudi predhodnice držav, iz katerih prihajajo nosilci protokolarnih pravic na obisk v Slovenijo.

V pogovoru s šefinjo Protokola RS, Ksenijo Benedetti, smo izvedeli, da so v pristojnih institucijah, za katere Protokol RS pripravlja in izvaja protokolarne naloge, z delovanjem Protokola RS zadovoljni. Po besedah Benedettijeve pa prihajajo pohvale o učinkovitosti organiziranosti slovenske protokolarne službe tudi iz tujine; še posebej so veseli pohval tistih, s katerimi sodelujejo pri pripravi različnih protokolarnih dogodkov. V bližnji prihodnosti zato strukture in organiziranosti protokolarne službe, Protokola RS, ne nameravajo spreminjati.

---

⁴⁸ Pogovori v Protokolu RS, maj 2002.

4. 2. 1. 2. Zakonski okvir delovanja in financiranje Protokola RS

Zakonski okvir delovanja Protokola RS določajo (poleg že omenjenih mednarodnih konvencij) naslednji zakonski, podzakonski akti in navodila: *Zakon o zunanjih zadevah* iz leta 1991, *Zakon o grbu, zastavi in himni Republike Slovenije ter o slovenski narodni zastavi*, *Sklep o določitvi protokolarnih pravil* in *Navodila za ravnanje ob protokolarnih dogodkih* iz leta 1994 in *Sklep o spremembah in dopolnitvah sklepa o določitvi protokolarnih pravil* iz leta 1995.

Protokol RS se kot vladna služba v celoti financira iz državnega proračuna. Leta 2001 so tako prejeli 1,66 odstotka sredstev, namenjenih vladnim službam, leta 2002 pa jim je namenjenih manj, 1,26 odstotka vseh sredstev. Natančnejši pregled namenjanja sredstev Protokolu RS za leta 2001, 2002 in 2003 smo pripravili v spodnji tabeli.

Tabela 4.1: Financiranje Protokola RS v letih 2001 - 2003 (v tisoč tolarjih).

	Ocena realizacije 2001 (1)	Predlog proračuna 2002 (2)	Predlog proračuna 2003 (3)	Indeks (4) = (3) : (2)
Vladne službe	20.028.199	22.952.372	24.060.039	104,8
Protokol v vladi Republike Slovenije	332.587	288.221	321.354	108,4
Izvedba protokolarnih dogodkov	332.587	288.221	321.354	108,4
Plače	105.864	112.841	121.080	107,3
Plače in drugi izdatki zaposlenim	86.881	93.314	100.097	107,3
Prispevki delodajalcev za socialno varnost	12.829	13.517	14.529	107,5
Izdatki za blago in storitve	6.154	6.009	6.454	107,4
Materialni stroški	14.442	9.693	9.811	101,2
Izdatki za blago in storitve	14.442	9.693	9.811	101,2
Drugi odhodki za delo na drugih področjih	206.412	160.912	176.713	109,8
Izdatki za blago in storitve	206.412	160.912	176.713	109,8
Investicije in investicijsko vzdrževanje državnih organov	5.870	4.775	4.750	99,5
Nakup in gradnja osnovnih sredstev	5.870	4.775	4.750	99,5

Vir: Obrazložitev predloga proračuna Republike Slovenije za leto 2003 – EPA 313 – III. Poročevalec državnega zbora Republike Slovenije, št. 81-1733/V (09. 10. 2001).

Protokol RS izvaja svoje naloge na podlagi že omenjenih Sklepa o določitvi protokolarnih pravil (1994) in spremembah in dopolnitvah istega Sklepa (1995), ki Protokolu RS narekuje izvajanje protokolarnih dogodkov. Stroške, ki nastajajo pri

organiziranju in izvedbi protokolarnih dogodkov finančno kritih iz proračuna Republike Slovenije⁴⁹.

V Protokolu RS ne odločajo sami o obsegu in frekvenci mednarodnih in tujih protokolarnih obveznosti, pač pa so obvezani za izvedbo in finančno kritje začrtanih in dogovorjenih planov. Te mu na podlagi 4. člena SDPP (1994) posredujejo uradi oziroma kabineti posameznih predsednikov in ministra za zunanje zadeve do 1. septembra tekočega leta.

Za izvedbo protokolarnih dogodkov pa dobi sredstva iz proračuna tudi Servis za protokolarnе storitve. Financiranje te vladne službe je prikazano v Tabeli 4.2.

Tabela 4.2: Financiranje Servisa za protokolarnе storitve v letih 2001 - 2003 (v tisoč tolarjih).

	Ocena realizacije 2001 (1)	Predlog proračuna 2002 (2)	Predlog proračuna 2003 (3)	Indeks (4) = (3) : (2)
Vladne službe	20.028.199	22.952.372	24.060.039	104,8
Servis za protokolarnе storitve	652.988	681.261	894.533	131,3
Izvedba protokolarnih dogodkov	652.988	681.261	894.533	131,3
Plače	529.630	568.432	623.099	109,6
Plače in drugi izdatki zaposlenim	449.306	482.349	528.153	109,5
Prispevki delodajalcev za socialno varnost	61.648	64.670	71.343	110,3
Izdatki za blago in storitve	18.676	21.413	23.603	110,2
Materialni stroški	52.155	50.027	55.199	110,3
Izdatki za blago in storitve	52.155	50.027	55.199	110,3
Investicije in investicijsko vzdrževanje državnih organov	71.203	62.803	216.235	344,3
Nakup in gradnja osnovnih sredstev	71.203	62.803	216.235	344,3

Vir: Obrazložitev predloga proračuna Republike Slovenije za leto 2003 – EPA 313 – III. Poročevalec državnega zbora Republike Slovenije, št. 81-1733/V (09. 10. 2001).

Servis za protokolarnе storitve deluje v skladu z **Odlokoma o ustanovitvi Servisa za protokolarnе storitve** (Ur. l. SRS, št. 29/88). V skladu z navedenim odlokom servis opravlja strokovne, tehnične in druge naloge, ki se nanašajo na upravljanje objektov za protokolarnе in reprezentančne namene. Za uporabnike protokolarnih storitev opravlja servis gostinske storitve in storitve namestitve in bivanja v protokolarnih objektih. Proste kapacitete lahko trži tudi za zunanje uporabnike, če s tem ni ovirano

⁴⁹ Obrazložitev predloga proračuna Republike Slovenije za leto 2003 – EPA 313 – III. Poročevalec

opravljanje nalog, ki jih narekujejo protokolarne potrebe. Poleg tega v protokolarnih objektih organizira tudi opravljanje dejavnosti, ki izhajajo iz namembnosti objektov, naprav in zemljišč, v sodelovanju z ostalimi državnimi institucijami pa skrbi tudi za varstvo naravne in kulturne dediščine⁵⁰.

Servis za protokolarne storitve je v letu 2001 iz državnega proračuna prejel slabih 653 milijonov tolarjev, oziroma 3,26 odstotka sredstev, namenjenih delovanju vladnih služb. Za leto 2003 pa so predvideli bistveno povečanje (indeks 344,3 glede na leto 2002) sredstev za investiranje in investicijsko vzdrževanje. Večji del sredstev iz tega naslova je namenjen nadaljevanju obnove hotela Kokra, ki se je začel v letu 2002.

4. 2. 2. Diplomatski protokol Ministrstva za zunanje zadeve Republike Slovenije

Diplomatski protokol Ministrstva za zunanje zadeve RS je služba, ki v okviru ministrstva opravlja protokolarne posle. Sestavljen je iz štirih oddelkov⁵¹.

Oddelek za diplomatske privilegije in imunitete opravlja naloge, povezane s privilegiji in imunitetami, ki izhajajo iz več- ali dvostransko sprejetih obveznosti Republike Slovenije. Skrbi za to, da diplomatske misije, akreditirane v Sloveniji, in njihovo osebje uživajo vse ugodnosti, ki jih predvideva Dunajska konvencija o diplomatskih odnosih iz leta 1961. Semkaj spadajo na primer brezcarinski uvoz za diplomate in diplomatske misije, namenjen njim osebno in sami misiji in brezdavčni nakup blaga z izvorom v Republiki Sloveniji. Zagotavlja jim varen in nemoten pretok diplomatske pošte in komunikacij. Za zagotavljanje naštetih ugodnosti in imunitete, izda ministrstvo za zunanje zadeve tujim diplomatom in konzularnim predstavnikom posebne izkaznice. Služba Diplomatskega protokola je edina institucija v Sloveniji, pristojna za uradno tolmačenje glede uveljavljanja diplomatskih imunitet in privilegijev. Naloga tega oddelka je tudi zagotoviti ustrezne prostorske in stanovanjske pogoje za delovanje posameznih diplomatskih in konzularnih predstavništev ter diplomatskega osebja, kar izhaja iz že omenjene dunajske konvencije (Osolnik, 1998b: 146).

---

državnega zbora Republike Slovenije, št. 81-1759/V (09. 10. 2001).

⁵⁰ Obrazložitev predloga proračuna Republike Slovenije za leto 2003 – EPA 313 – III. Poročevalec državnega zbora Republike Slovenije, št. 81-1760/V (09. 10. 2001).

Oddelek za diplomatsko korespondenco opravlja dela in naloge v zvezi z akreditacijami diplomatskih agentov, vodi Diplomatsko listo⁵² ter hrani državni pečat. Oddelek skrbi za to, da so v komuniciranju z drugimi državami spoštovane vse vljudnostne norme in običaji, kot je pravilno uradno naslavljanje diplomatskih predstavnikov in tujih državnih predstavnikov. Služba pripravlja tudi predstavitvena pisma, poverilnice in odpoklicna pisma, patentna pisma za naše konzularne funkcionarje v tujini in eksekvature (dovoljenja za delo za tuje konzule v Republiki Sloveniji) (Osolnik 1998b: 147).

Oddelek za ceremonial in organizacijo obiskov skrbi za protokolarne dogodke zunanjega ministra, za delovne obiske tujih zunanjih ministrov ter za druge pomembnejše protokolarne dogodke v organizaciji ministrstva za zunanje zadeve. Organizira obiske, sprejeme, kosila in večerje, ki jih prireja zunanji minister ter njegove obiske v tujini (v obeh primerih gre za delovne obiske) in skrbi za ceremonial (Osolnik 1998b: 146 - 147).

Prevajalski oddelek pa skrbi za prevajanje vseh besedil za potrebe ministrstva in za tolmačenje ob obiskih tujih predstavnikov držav v Sloveniji⁵³.

---

⁵¹ http://www.sigov.si/mzz/ministrstv/diplomatsk_prot.html (6. maj 2002)

⁵² Diplomatska lista je redna uradna publikacija vsakega ministrstva za zunanje zadeve, ki vsebuje po določenem univerzalnem sistemu urejen popoln pregled vseh akreditiranih diplomatskih misij in vseh uslužbencev diplomatskega ranga, ki sestavljajo diplomatski zbor v določeni državi (Osolnik 1998b: 147).

⁵³ http://www.sigov.si/mzz/ministrstv/diplomatsk_prot.html (6. maj 2002)

5. ORGANIZACIJA PROTOKOLARNE SLUŽBE V REPUBLIKI AVSTRIJI

Protokolarna služba pri Zunanjem ministrstvu Republike Avstrije (Bundesministeriums für auswärtige Angelegenheiten - BMAA) pokriva protokolarne dogodke zunanjega ministra, na Dunaju akreditirane veleposlanike, konzule in predstavnike držav pri različnih mednarodnih organizacijah. Skrbi tudi za obiske tujih zunanjih ministrov v Republiki Avstriji pri avstrijskem zunanjem ministru (od 4. februarja 2000 je zunanja ministrica dr. Benita Ferrero-Waldner⁵⁴), obiske pri pripravi različnih mednarodnih konferenc in drugih državnih dogodkov. Oddelek za protokol avstrijskega zunanjega ministrstva pa pomaga pri pripravi državnih dogodkov predsednika republike (obiski držav, akreditiranje novih veleposlanikov) Oddelku za protokol pri kabinetu predsednika⁵⁵.

Velik del protokolarnih pravil, ki jih uporabljajo v Republiki Avstriji, določata obe Dunajski konvenciji (o diplomatskih in o konzularnih odnosih), ki smo jih v tem diplomskem delu že omenjali, posebnih zakonov ali uredb, ki bi določali pristojnosti in delovanje protokolarne službe, pa v Republiki Avstriji nimajo⁵⁶.

Sredstva za delovanje protokolarnega oddelka pri avstrijskem BMAA se stekajo iz državnega proračuna, ki ga avstrijska vlada namenja delovanju BMAA.

Pri svojem delovanju oddelek za protokol v avstrijskem BMAA najpogosteje sodeluje z oddelkom za protokol pri predsedniku Republike in kanclerju avstrijske vlade, ter Oddelkom za protokol v Parlamentu Republike Avstrije. Po potrebi sodelujejo tudi z oddelki za protokol resornih zveznih ministrstev in deželnih vlad ter protokolarnimi oddelki posameznih mednarodnih organizacij s sedeži na Dunaju. Prav tako pa ne smemo zanemariti tudi tesnega sodelovanja s podjetji, pomembnimi za zunanjo politiko Republike Avstrije (tj. podjetja, ki tesno sodelujejo z državami, iz katerih

---

⁵⁴BMAA: »Who is who?»: Dr. Benita Ferrero-Waldner Foreign Minister: <http://www.bmaa.gv.at/organisation/index.html.en> (8.8.2002).

⁵⁵ Informacija o protokolarni službi pri Bundesministerium für auswärtige Angelegenheiten der Republik Österreich, 21. maj 2002.

prihajajo državniški gostje, ali pa z državami, v katere odhajajo na obisk funkcionarji Republike Avstrije).

---

⁵⁶ Vendar pa nekatere posebnosti urejajo zakoni, kot so na primer Zakon o orožju, Zakon o grbu in Zakon o cestno prometnih predpisih (Informacija o protokolarni službi pri Bundesministeriums für auswärtige Angelegenheiten der Republik Österreich, 21. maj 2002)

6. ORGANIZACIJA PROTOKOLARNE SLUŽBE V REPUBLIKI HRVAŠKI

Z odlokom predsednika Republike Hrvaške (RH), je bil leta 1994 kot skupna strokovna služba predsednika RH, hrvaškega Sabora in Vlade RH ustanovljen Državni protokol. Ta po ustaljenih normah običajev, in pravilih ceremoniala opravlja strokovne, organizacijske in tehnične naloge protokola za predsednike Republike Hrvaške, sabor, vlado, ministrstva za zunanje zadeve (Ministarstvo vanjskih poslova RH – MVP), ministrstva za obrambo in drugih državnih organov in organov državne uprave. Naloga Državnega protokola je tudi organizacija posebnih svečanih in drugih dogodkov, pomembnih za RH, naloge, ki se nanašajo na pravice predstavnikov drugih držav in mednarodnih organizacij v RH⁵⁷.

Za opravljanje teh nalog na Hrvaškem delujejo oddelki državnega protokola pri posameznih nosilcih protokolarnih pravic in sicer pri Uradu predsednika RH, saboru, vladi, MVP in ministrstvu za obrambo, katerih delo vodijo načelniki oddelkov. Delo Državnega protokola vodi ravnatelj (s položajem veleposlanika v ministrstvu za zunanje zadeve), ki ga imenuje in razrešuje predsednik republike. Ravnatelju Državnega protokola pomaga tudi njegov namestnik, ki ga prav tako (na predlog ravnatelja Protokola) imenuje in razrešuje predsednik države. Namestnik nadomešča ravnatelja v času njegove odsotnosti ali nezmožnosti opravljanja njegove funkcije, ukvarja pa se tudi z nalogami, ki mu jih ravnatelj po svoji presoji poveri.

Državni protokol RH se financira iz Proračuna RH, sredstva pa morajo biti porabljena v skladu z nalogami, pristojnostmi in v okviru odobrene višine, kar velja tudi za pogodbe, ki jih Protokol sklepa z drugimi pravnimi in fizičnimi osebami. Lani so za potrebe delovanja v Državnem protokolu RH prejeli približno 500 tisoč evrov, oziroma slabih 111 milijonov tolarjev⁵⁸. Pri razporejanju in koriščenju proračunskega denarja ter uporabo in vzdrževanje opreme in drugih nepremičnin pa mora Protokol upoštevati tudi Zakon o sestavi državne uprave ter druge smiselne predpise.

⁵⁷ Informacija o protokolarni službi pri Državnem protokolu Republike Hrvatske, 25.7.2002.

⁵⁸ Vsota proračunskih sredstev za delovanje Državnega protokola RH je informativna, izračunana po srednjem tečaju Banke Slovenije na dan 1.1. 2002 po menjalnem razmerju 1evro = 221,4095 tolarja.

Poleg medoddelčnega sodelovanja posameznih oddelkov Državnega protokola med seboj, pa pri koordinaciji programov, ki jih organizira in izvaja le-ta sodeluje tudi z Uradom za varovanje Ministrstva za notranje zadeve RH (ta je odgovoren za varovanje varovanih oseb v RH), Uradom za upravljanje lastnine Vlade RH (ta vzdržuje državne rezidence), Uradom za tehnične zadeve Vlade in Sabora (upravljanje z voznim parkom), po potrebi pa tudi z drugimi uradi vlade.

Na Hrvaškem že dlje časa obstajajo težnje, da bi se protokolarna služba preoblikovala⁵⁹. Tako je že več kot leto dni oblikovan program za preoblikovanje ustroja Državnega protokola. Ta naj bi se preoblikoval tako, da bi vsaka od navedenih institucij, v katerih danes obstajajo oddelki Državnega protokola, ustanovila svoj zasebni Protokol, Državni protokol kot institucija pa bi se ukinil.

Pri Ministrstvu za obrambo RH protokolarne naloge že opravljajo na tak način, saj oddelek Državnega protokola zaradi neskladja s poslovníkom ministrstva nikoli ni zaživel.

Tako je v saboru že ustanovljen Protokol hrvaškega Sabora, pri vladi Urad za protokol Vlade RH, v MVP pa Diplomatski protokol ministrstva.

Za formalono preoblikovanje protokolarne službe v RH mora predsednik RH umakniti Odlok o ustanovitvi Državnega protokola.

---

⁵⁹ Informacija o protokolarni službi pri Državnem protokolu Republike Hrvatske, 25.7.2002.

7. ORGANIZACIJA PROTOKOLARNE SLUŽBE V ZVEZNI REPUBLIKI NEMČIJI

Tudi v Zvezni republiki Nemčiji deluje glavni protokolarni urad v okviru Ministrstva za zunanje zadeve Zvezne republike Nemčije (Auswärtige Amt - AA). Poleg glavnega urada pa za izvedbo protokolarnih dogodkov skrbijo še protokolarne službe pri vseh zveznih ministrstvih, zveznem parlamentu in zveznem svetu ter šestnajstih deželnih vladah. Pri tem vsaka od protokolarnih služb pri zveznih ministrstvih skrbi za protokolarne dogodke pristojnega ministra.

Protokolarna služba pri AA skrbi za organizacijo obiskov zveznega predsednika, zveznega kanclerja in ministra za zunanje zadeve v tujini. Pristojna je tudi za organizacijo protokolarnih dogodkov nemških državnikov, šefov deželnih vlad in (tujih) osebnosti v rangu omenjenih, kot sta generalni sekretar OZN in generalni sekretar NATO. Tako protokolarna služba AA organizira obiske nosilcev protokolarnih pravic v tujini, obiske tujih državnikov in gostov AA in mednarodne konference, ki jih organizira AA. Protokolarna služba AA pa organizira tudi nekatere vladne konference, kot so vladna posvetovanja⁶⁰.

»Večja« protokolarna služba v Nemčiji je tudi pri Ministrstvu za notranje zadeve Zvezne republike Nemčije (Bundesministerium des Innern – BI), ki je pristojen za organizacijo mednarodnih konferenc BI in obiske tujih državnikov na BI, deluje pa tudi kot protokolarna služba zvezne vlade za domače dogodke, kot so obeleževanje državnih praznikov in državniški pogrebi. Skrbijo tudi za primerno uporabo državnih simbolov (grba, zastave in himne).

Posebnih zakonov, ki bi urejevali področje protokola v Nemčiji ni⁶¹. Obe protokolarni službi pa tesno sodelujeta z drugimi državnimi službami, kot so zvezna vojska, deželne policije, zvezna kriminalistična policija in deželne protokolarne službe. Z njimi protokolarni službi pripravljajta in izvajata protokolarne dogodke v Nemčiji. Seveda pa

---

⁶⁰ Informacija o protokolarni službi pri Auswärtige Amt der Bundesrepublik Deutschland, 17.5.2002.

⁶¹ Informacija o protokolarni službi pri Bundesministerium des Innern der Bundesrepublik Deutschland, 13.5.2002.

pri odhodih nemških državnikov v tujino sodelujejo tudi s protokolarnimi službami v gostujočih državah na že prej omenjenih protokolarnih predhodnicah.

8. PRIMERJAVA ORGANIZIRANOSTI PROTOKOLARNIH SLUŽB V IZBRANIH DRŽAVAH

Pri primerjavi organizacije protokolarnih služb izbranih držav, Republike Slovenije, Republike Avstrije, Republike Hrvaške in Zvezne republike Nemčije, se bomo najprej ustavili pri **institucijah, pri katerih so organizirane protokolarne službe** v primerjanih državah.

Tako v Republiki Sloveniji, kot (za zdaj) v Republiki Hrvaški, je centralizirana protokolarna služba organizirana ***kot krovni urad za večino državnih institucij, povezanih s protokolarnimi nalogami***. Pri resornih ministrstvih, povezanih s protokolarnimi nalogami, pa imata državna Protokola organizirana tudi oddelke.

Republika Slovenija ima pri ministrstvu za zunanje zadeve organiziran poseben oddelek, Diplomatski protokol, ki opravlja protokolarne naloge za službene obiske zunanjega ministra, po eno kontaktno osebo pa ima še v Uradu predsednika države Republike Slovenije, Uradu predsednika vlade Republike Slovenije, v Državnem zboru Republike Slovenije in v Ministrstvu za obrambo Republike Slovenije. Protokol RS opravlja protokolarne naloge za predsednika Republike Slovenije, predsednika državnega zbora in predsednika vlade, predsednika ustavnega sodišča, predsednika računskega sodišča, predsednika vrhovnega sodišča, varuha človekovih pravic in za uradne obiske zunanjega ministra.

Republika Hrvaška pa ima poleg Državnega protokola, skupne strokovne službe predsednika RH, hrvaškega sabora in Vlade RH ustanovljen Državni protokol, ki opravlja strokovne, organizacijske in tehnične naloge protokola za predsednika republike, sabora, vlade, ministrstva za zunanje zadeve, ministrstva za obrambo in drugih državnih organov in organov državne uprave, še oddelke Protokola pri posameznih nosilcih protokolarnih pravic in sicer pri Uradu predsednika RH, saboru, vladi, ministrstvu za zunanje zadeve in ministrstvu za obrambo. Potrebno je poudariti tudi, da v Republiki Hrvaški s sedanjo organiziranostjo protokolarne službe niso zadovoljni, ter da se že dlje časa pojavljajo težnje po »osamosvojitvi« protokolarnih oddelkov Državnega protokola, za kar imajo že leto dni izdelan načrt, ki ga mora potrditi še predsednik države.

Republika Avstrija in Zvezna republika Nemčija pa imata glavna protokolarna urada organizirana **v okviru ministrstva za zunanje zadeve**, druge državne institucije pa imajo svoje protokolarne urade. Organizacija protokolarne službe v obeh državah je tako decentralizirana.

Protokolu **Republike Avstrije** pri zunanjem ministrstvu pri pripravi protokolarnih dogodkov pomagajo tudi oddelki za protokol pri predsedniku republike, v uradu kanclerja avstrijske vlade in v Parlamentu Republike Avstrije, sodelujejo pa tudi z oddelki za protokol resornih zveznih ministrstev in deželnih vlad ter protokolarnimi oddelki posameznih mednarodnih organizacij s sedeži na Dunaju.

Poleg glavnega urada za protokol pri ministrstvu za zunanje zadeve, v **Zvezni republiki Nemčiji** za izvedbo protokolarnih dogodkov skrbijo še protokolarne službe pri vseh zveznih ministrstvih, zveznem parlamentu in zveznem svetu ter šestnajstih deželnih vladah. Pri tem vsaka od protokolarnih služb pri zveznih ministrstvih skrbi za protokolarne dogodke pristojnega ministra. Pomembno vlogo pri pripravi nekaterih protokolarnih prireditvev v Nemčiji, pa ima tudi Protokol Ministrstva za notranje zadeve Zvezne republike Nemčije. Ta je pristojen za organizacijo mednarodnih konferenc v organizaciji notranjega ministrstva in obiske tujih državljanov na omenjenem ministrstvu, deluje pa tudi kot protokolarna služba zvezne vlade za domače dogodke, kot so obeleževanje državnih praznikov in državniški pogrebi, skrbijo pa tudi za primerno uporabo državnih simbolov.

V primerjanih državah se razlikuje tudi **pravni okvir za delovanje protokolarne službe**, skupne so jim le mednarodne konvencije, kot sta dunajski konvenciji o diplomatskih in konzularnih odnosih, medtem ko je zakonski okvir za delovanje protokolarnih služb posebej urejen le v Republiki Sloveniji in Republiki Hrvaški in izhaja iz preoblikovanja pravnih aktov nekdanje SFRJ. Lahko torej sklepamo, da je pravni okvir delovanja teh služb pogojen s tradicijo organiziranosti protokolarnih služb v teh državah.

Protokol Republike Slovenije izvaja naloge na podlagi Pravilnika o opravljanju protokolarnih zadev iz leta 1994 in dodatku k pravilniku iz leta 1995 ter notranjem pravilniku Protokola RS, medtem ko Diplomatski protokol ministrstva za zunanje zadeve deluje na podlagi 8. člena Zakona o zunanjih zadevah iz leta 1991.

Državni protokol Republike Hrvaške pa je bil ustanovljen in deluje v okviru odloka predsednika Republike Hrvaške iz leta 1994.

Protokolarna služba v **Republiki Avstriji** in v **Zvezni republiki Nemčiji** posebnih zakonskih okvirov, ki bi določevali njihove pristojnosti, nimata. Delujeta v okviru zakonov obeh držav in mednarodnih konvencij.

Stična točka primerjave protokolarnih služb štirih omenjenih držav je **financiranje**. Protokolarne službe so namreč del državne uprave, zato se financirajo iz državnih proračunov.

Republika Slovenija je delovanju Protokola RS v letu 2002 namenila dobrih 288 milijonov tolarjev, medtem ko je Državni protokol **Republike Hrvaške** za opravljanje svojih nalog prejel 500 tisoč evrov, kar znaša približno 111 milijonov tolarjev. Podatkov za višino proračunskega prispevka za delovanje protokolarnih služb v Republiki Avstriji in v Zvezni republiki Nemčiji nismo uspeli dobiti.

Priprava protokolarnih dogodkov v posamezni državi je timsko delo večih državnih institucij, kar dokazuje tudi **sodelovanje protokolarnih služb z drugimi državnimi organi**, vse pogosteje pa tudi z drugimi pravnimi subjekti v državi in izven nje. Protokolarne službe v vseh primerjanih državah pri opravljanju svojih nalog, pripravi in izvedbi protokolarnih dogodkov, poleg s kontaktnimi osebami, pristojnimi za protokol pri drugih državnih institucijah (**Republika Slovenija**), oddelkih za protokol pri določenih resornih ministrstvih in drugih državnih institucijah (**Republika Avstrija, Republika Hrvaška, Zvezna Republika Nemčija**) sodelujejo tudi z drugimi državnimi organi, največkrat s policijo in vojsko. Ti zagotavljata varovanje oseb s protokolarnimi pravicami, potrebnega slavnostnega intoniranja himen (v Republiki Sloveniji to nalogo opravlja orkester slovenske policije) in častno stražo. Pomembno je tudi sodelovanje z državnimi »centri za informiranje« (v Republiki Sloveniji vladni urad za informiranje med drugim skrbi tudi za novinarje, ki poročajo o posameznih protokolarnih dogodkih), državnimi servisi za (avtomobilske in letalske) prevoze, različnimi servisi za protokolarne storitve, ki upravljajo s protokolarnimi objekti, vse bolj pomembno pa je tudi sodelovanje s podjetji, pomembnimi za zunanjo politiko omenjenih držav. Pri koordinaciji obiskov predstavnikov dveh ali več držav pa protokolarne službe posameznih držav sodelujejo tudi med seboj. Protokolarna služba, ki pripravlja državniške obiske v državo (ali države), iz katerih prihajajo visoki obiski, pošlje predhodnico predstavnikov Protokola, na kateri se dogovorijo za natančni potek vseh dogodkov obiska.

9. UGOTOVITVE IN ZAKLJUČEK

Pri analizi organiziranosti protokolarnih služb v Republiki Sloveniji, Republiki Avstriji, Republiki Hrvaški in Zvezni republiki Nemčiji, smo prišli do naslednjih ugotovitev, ki nam bodo pomagale oblikovati zaključek:

1. *Nobena od naštetih držav nima identične organiziranosti protokolarne službe, saj od druge primerjane države odstopa vsaj v nekaterih odtenkih.*

V Republiki Sloveniji in Republiki Hrvaški deluje krovna (centralizirana) državna protokolarna služba, ki opravlja protokolarne naloge za večino državnih nosilcev protokolarnih pravic, medtem ko v Republiki Avstriji in Zvezni republiki Nemčiji sodi glavna protokolarna urada v pristojnost ministrstva za zunanje zadeve, pri določenih resornih ministrstvih, deželah (Zvezna republika Nemčija) in drugih državnih subjektih pa imata oddelke, s katerimi sodelujeta pri pripravi protokolarnih dogodkov, kar pomeni, da je protokolarna služba v obeh državah decentralizirana. Ponovno pa je smiselno poudariti, da se, medtem ko so v Republiki Sloveniji z zdajšnjo organiziranostjo protokolarne službe zadovoljni, v Republiki Hrvaški pojavljajo težnje o »osamosvojitvi«
oddelkov Državnega protokola pri državnih institucijah, za kar imajo že izdelan program, ki čaka na potrditev predsednika republike.

2. *Pri omenjenih državah se razlikuje tudi pravni okvir delovanja protokolarnih služb.* Primerjanim državam so skupne podpisane mednarodne konvencije, med njimi sta osnovni dunajski konvenciji o diplomatskih in konzularnih odnosih, medtem ko je zakonski okvir za delovanje protokolarnih služb s posebnimi pravnimi akti specifično urejen le v Republiki Sloveniji in Republiki Hrvaški. Pravna urejenost protokolarne službe izhaja predvsem iz tradicije organiziranosti protokolarnih služb v omenjenih državah.

3. *Protokolarne službe primerjanih držav se financirajo iz proračunskih sredstev.*

Protokolarni uradi so institucije, ustanovljene od države, zato so, kot tudi drugi državni subjekti financirane iz proračuna.

4. Pri opravljanju svojih nalog protokolarne službe sodelujejo tudi z drugimi državnimi organi in pravnimi in fizičnimi subjekti v državi.

Priprava protokolarnih dogodkov je timsko delo, pri katerem poleg protokolarnih služb sodeluje še vrsta državnih organov (med njimi sta zelo pomembni policija in vojska), vse bolj pa je pomembno tudi sodelovanje z različnimi pravnimi subjekti (podjetji) in posamezniki, pomembnimi za odnose med državami, sodelujočimi v različni protokolarnih dogodkih. Nenazadnje pa je pomembno tudi dobro sodelovanje protokolarnih služb držav, ki se jih protokolarni dogodki neposredno dotikajo. Koordinacija priprave teh dogodkov se vrši na predhodnicah obiskov; ki jih pripravljajo in izvajajo protokolarne službe.

Na osnovi ugotovitev lahko izhodiščno hipotezo, zastavljeno na začetku preučevanja problema v tem diplomskem delu, ki se glasi:

»Organizacija protokolarne službe se v evropskih državah razlikuje v posameznih vidikih, način organiziranosti teh služb pa lahko razdelimo v dve skupini – centralizirano in decentralizirano.«,

v celoti potrdimo. Glavna razlika protokolarnih služb v Republiki Sloveniji, Republiki Avstriji, Republiki Hrvaški in Zvezni republiki Nemčiji *je resornost dela in obstoj posebnih pravnih aktov*, ki določajo naloge protokolarnih služb. Po zdajšnji organiziranosti bi lahko primerjane države razdelili na dve skupini: *centralizirano in decentralizirano.*

10. LITERATURA IN VIRI

10.1. Literatura

1. Andrassy, Juraj (1990) *Međunarodno pravo*. Zagreb: Školska knjiga.
2. Benčina, Dragoljuba in Simoniti, Iztok (1994) *Mednarodne organizacije: priročnik in vodnik*. Ljubljana: DZS.
3. Benko, Vlado (1997) *Znanost o mednarodnih odnosih*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
4. Brglez, Milan (1995) »Diplomatski odnosi, sodobno diplomatsko pravo in Republika Slovenija: izbrani vidiki«. V: *1. strokovno srečanje pravnikov s področja javnega prava*. Brdo pri Kranju: Inštitut za javno upravo. Str 69 - 86
5. Brglez, Milan (1998) »Kodifikacija sodobnega diplomatskega prava«. V: Jazbec, Milan (ur.) *Diplomacija in Slovenci, zbornik tekstov o diplomaciji in prispevku Slovencev v diplomatsko teorijo in prakso*. Celovec: Založba Drava. Str. 140 – 159
6. Čačinovič, Rudi (1994) *Slovensko bivanje sveta*. Ljubljana: Enotnost.
7. Dembinski, Ludvik (1988) *The Modern Law of Diplomacy: External Missions of the States and International Organizations*. Dordrecht (etc.): Martinus Nijhoff in UNITAR.
8. Feltham, Ralph George (1994) *Diplomatic handbook*. New York: Longman Publishing.
9. James, Alan (1992) »Diplomatic Relations and Contacts«. V: *The British Yearbook of International Law* 1991, Vol. CXII. Str. 347 – 387.
10. Krizman, Bogdan (1951) *O dubrovačkoj diplomaciji*. Zagreb: Školska knjiga.
11. Krizman, Bogdan (1952) *Što je diplomacija*. Zagreb: Društvo novinara Hrvatske.
12. Krizman, Bogdan (1957a) *Diplomati i konzuli u starom Dubrovniku*. Zagreb.
13. Krizman, Bogdan (1957b) *Postanak moderne diplomatije*. Zagreb: IBI.
14. Machiavelli, Niccolo (1966) *Vladar*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
15. Magalhães, Jose Calvet de (1988) *The Pure Concept of Diplomacy*. Westport: Green Wood in Serrés Press.

16. McCaffree, Mary Jane in Innis, Pauline (1997) *Protocol: the Complete Handbook of Diplomatic, Official and Social Usage*. Washington D. C.: Devon Publishing company.
17. Mikolić, Mario (1995) *Diplomatski protokol praksa u Republici Hrvatskoj i neke praktične upute*. Zagreb: Mate.
18. Nick, Stanko (1997) *Diplomacija metode i tehnike*. Zagreb: Barbat.
19. Nicolson, Harold (1988) *Diplomacy*. Washington: Institute for the Study of Diplomacy, Georgetown University.
20. Osolnik, Marjan (1998a) »Diplomacija kot poklic«. V: Jazbec, Milan (ur.) *Diplomacija in Slovenci, zbornik tekstov o diplomaciji in prispevku Slovencev v diplomatsko teorijo in prakso*. Celovec: Založba Drava. Str. 122 – 139.
21. Osolnik, Marjan (1998b) »Diplomatski protokol«. V: Jazbec, Milan (ur.) *Diplomacija in Slovenci, zbornik tekstov o diplomaciji in prispevku Slovencev v diplomatsko teorijo in prakso*. Celovec: Založba Drava. Str. 140 – 159.
22. Satow, Ernest Mason (1979) *Satow's Guide to Diplomatic Practice*, 5., revidirana izdaja. New York: Longman Publishing Group.
23. Simoniti, Iztok (1994) *Diplomatsko pravo*. Ljubljana: Teorija in praksa.
24. Struk, Vlado (1995) *Leksikon politike*. Maribor: Založba Obzorja.
25. *Slovar slovenskega knjižnega jezika* (1997) Ljubljana: Državna založba Slovenije.
26. Trajkovski, Georgi (1990) *Diplomatski protokol*. Beograd: Nova.
27. Ure, John (1994) *Diplomatic Bag*. London: John Murray Ltd.
28. Verbinc, France (1979) *Slovar tujk*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
29. Vukadinović, Radovan (1995) *Diplomacija: strategija političnih pogajanj*. Ljubljana: Arah consulting.
30. Zelmanović, Đorđe (1990) *Ilustrirani bonton in protokol*. Murska Sobota: Založba Obzorja.

10.2. Viri

1. Convention on Special Missions (New York, 08. 12. 1969). Annex to General Assembly resolution 2530 (XXIV). Official Records of the General Assembly, Twenty-fourth Session, Supplement No. 30 (A/7630), str. 99 – 105.
2. Convention on the Privileges and Immunities of the Specialized Agencies (New York, 21. 11. 1947). 261 UNTS.

3. Convention on the Privileges and Immunities of the United Nations (New York, 13. 02. 1946). 1 UNTS 15.
4. Diplomatski protokol MZZ, http://www.sigov.si/mzz/ministrstv/diplomatsk_prot.html (6. maj 2002).
5. Informacija o protokolarni službi pri Auswärtige Amt der Bundesrepublik Deutschland, 17.5.2002.
6. Informacija o protokolarni službi pri Bundesministerium des Innern der Bundesrepublik Deutschland , 13.5.2002
7. Informacija o protokolarni službi pri Bundesministerium für auswärtige Angelegenheiten der Republik Österreich, 21. maj 2002.
8. Informacija o protokolarni službi pri Državnem protokolu Republike Hrvatske, 25.7.2002.
9. L'acte final du congrés de Vienne du 9 juin 1815, Annexe d) Règlement sur le rang entre les agents diplomatiques du mars 1815.
10. List of Member States, <http://www.un.org/Overview/unmember.html> (28. januar 2002).
11. Navodila za ravnanje ob protokolarnih dogodkih. Protokol RS, 1994.
12. Obrazložitev predloga proračuna Republike Slovenije za leto 2003 – EPA 313 – III. Poročevalec državnega zbora Republike Slovenije, št. 81-1733/V (09. 10. 2001).
13. Odlok o opravljanju protokolarnih zadev v SR Sloveniji. Ur. l. SRS, št.43-220/85 (30.12.1985).
14. Odlok o ustanovitvi Protokola. Ur. l. SRS, št. 29-1984/88 (05.08. 1988).
15. Odlok o ustanovitvi Servisa za protokolarne storitve. Ur. l. SRS, št. 29-1985/88 (05.08.1988).
16. Pogovori v Protokolu Republike Slovenije, januar 2002.
17. Pogovori v Protokolu Republike Slovenije, april 2002.
18. Pogovori v Protokolu Republike Slovenije, maj 2002.
19. Protocole du 21 novembre 1818 du congrés d' Aix-la-Chapelle.
20. Sklep o določitvi protokolarnih pravil. Ur. l. RS, št. 36-2344/94 (22.06.1994).
21. Sklep o spremembah in dopolnitvah sklepa o določitvi protokolarnih pravil. Ur. l. RS, št. 24-1771/95 (06.05.1995).
22. Vienna Convention on Consular Relations (Vienna, 24.04.1963). 596 UNTS 261.
23. Vienna Convention on Diplomatic Relations (Vienna, 18.04.1961). 500 UNTS 95.

24. Vienna Convention on the Representation of States in their Relations with International Organizations of a Universal Character (Vienna, 14. 03. 1975). U. N. Document A/CONF.67/16.
25. Zakon o grbu, zastavi in himni Republike Slovenije ter o slovenski narodni zastavi. Ur. l. RS, št. 67-3715/94 (27.10.1994).
26. Zakon o zunanjih zadevah. Ur. l. RS, št. 1-13/91-I (25.06.1991).